

KAUBANDUS-TÖÖSTUSKOJA

Nr. 16. I aastakäik

TEATAJA

1. oktoobril 1926

Ilmub kaks korda kuus.

Tellimishind:

Aastas	Emk. 250.—
Poolaastas	" 150.—
Välismaale	" 500.—
Poolaastas	" 300.—

Toimetus:

Kaubandus-tööstuskoda, Tallinn, Lai t. 45
Kõnetraat 17-77, toimetaja kodus 1-35
Toimetaja kõnetunnid: igal esmaspäeval, kesknädalal ja reedel kella 2—3 p. l.

Kuulutuste hinnad:

1/1 lhk.	Emk. 4000.—
1/2 " "	" 2200.—
1/4 " "	" 1200.—

Kaanekülgedel—kokkuleppel

SISU: Äride registreerimine. Vähetulutoovuse põhjustest meie tööstuses. Meie kala-eksport ja tolliseadustik. Kaubandus-tööstuskoja teateid. Läti pangad. Kaubandus-tööstuskoja märgukiri laevasõidu laenufondi asjus. Pärnu sadama süvendusmaks. Tähtaegadest laevade tühendamis- ja täitmistöödel Tallinna sadamas. Teiste riikide majanduslik elu-olu. Eesti majanduslikust elust. „The Baltic ja White Sea Conference“ ringkiri laevade selsurahade asjus. Tallinna ja Pärnu sadamate tegevus. Turgude ülevaade. Kaubahinnad. Börsikursid.

Äride registreerimine.

M. Pung.

Uuema aja majandusline elu edeneb selles sihis, et äritegevus, nii kaubanduslikel kui ka tööstuslikel alal, rahvaste saatuses ikka laiemana ja sügavamana tähtsuse omandab. Rahva majanduse industrialiseerimine on tendents, mida ka majanduslikult kõige rohkem mahajäänud maades viimasel ajal märgata on. Seepärast ei ole imeks panna, et kõikides enam-vähem edenenud maades ärilist tegevust seadusandlisel teel korraldada püütakse, nii et see tegevus seaduslikkudes piirides ja ausal viisil sünniks. Äritegevuse avalik-õigusliku reguleerimise küsimus on paljudes maades juba lõpuliselt otsustatud, kuna mitmes riigis selle küsimuse lahendamine tõsiselt päevakorrale on võetud. Kõige tähtsam abinõu äritegevuse korraldamiseks on äride registreerimine: see on äritegevuse korraldamise nurgakivi.

Kõige pealt tuleks selgusele jõuda selle kohta, missugune sisuline tähtsus on äride registreerimisel.

Üldiselt olgu tähendatud, et mitte ühegi riigi seadusandlus ei anna selle küsimuse kohta täielist ja selget vastust. Seepärast tuleb äride registreerimise tähtsust kaudsel teel selgitada —

nimelt nende põhimõtete järele, mille peale on rajatud registreerimise käsitav seaduseandlus.

Praegusel ajal on äride registreerimises kaht süsteemi märgata: üks süsteem on vaba-tahtlik registreerimine, teine süsteem on sunduslik. Iseäranis nendes maades, kus ärisid registreeritakse ainult nende pidajate soovivalduste põhjal, ei ole küllalt selge see juuridiline seisukord, mida registreerimine äride suhtes loob. Kuid aga ka nendes maades, kus iga äri — peale kõige väiksemate — sunnitud on ennast registreerida laskma, ei ole sellekohastes seadustes igakord ära näidatud, missugused õiguslikud tagajärjed äride suhtes sarnasel registreerimisel on. Süüdi selles näib olevat asjaolu, et äride registreerimise asi on alles oma arenemise algjärgus ning võib ainult aimata, et selle kaugema edenemise sihiks on umbes niisugune seisukord, nagu see on välja kujunenud liikumata varanduste suhtes kinnistusraamatute näol.

Praegusel edenenud kujul on äride sunduslik registreerimisel järgmised ülesanded:

1) Registreeritud teated äriettevõtete kohta peavad iga üksikut äri niivõrd iseloomustama,

et tema faktiline ja juriidiline seisukord kõige vähemalt põhijoones selge oleks. Need teated peavad näitama, kas on ettevõtte üksiku isiku päralt või kuulub ta mõnele usaldusühisusele või aktsiaseltsile. Registris olgu peale selle tähendatud: ettevõtte omaniku elukoht, firma nimetus, ettevõtte äriala, tema asukoht ja tegevuse avamise aeg. Kui ettevõtte kuulub usaldusühisusele, siis peavad teated sisaldama ka tegevuskapitali suurusl, kui aga ettevõtte on juriidilise isiku päralt, siis peab üles antud olema tema põhikapitali suurus.

2) Äride registrist peab selguma, kes on isikud, kes ettevõtet kohustavalt esitavad, olgu need esitajad kas ettevõtte omanikud või viimaste volinikud. Sellega ühes peab maksima määrus, et need isikud oma tegevusega ettevõtet kohustavad niikaua, kuikaua nad registris ettevõtte esitajatena üles on tähendatud (n. nim. registri publica fides — avalik usk). Need isikud on vastutavad äri suhtes tehtud lepingute eest kui ka igasuguse teise juriidilise tähtsusega akti eest, mis on tehtud ettevõtte huvides. Sellest vastutusest nende isikute tegevuse eest vabaneb äriettevõtte ainult siis, kui nende õigused maha on kustutatud registrist. See põhimõte on kõige tähtsam osa äride registreerimisest, sest et selle põhimõtte peal põhjeneb äritegevuse juriidiline kindel olek.

3) Registri andmed peavad olema korraldatud niiviisi, et nad võiksid aluseks olla äride statistikale, ja et nad võiksid kujutada üldist äritegevuse liikumist.

4) Et eeltähendatud ülesandeid täita, peavad registri andmed igähele, kellel huvi on, olema kättesaadavad, kas maksuta või õige väikese maksu eest, nii nagu seda on kinnituseakonna registri andmed liikumata varanduste kohta.

Nagu näha nendest põhimõtetest, seisavad äride registreerimise kõige tähtsamad ülesanded selles, et ärilisele läbikäimisele anda võimalikult kindel juriidiline alus, mille tagajärjel suuresti kergeneks äriine tegevus ja äride krediivõimalused. Selle küsimuse selgituseks olgu näiteks toodud ainult üks asjaolu. Kui sagedasti ei saa praegusel olukorral selgekski teha, missugused isikud üht või teist äriettevõtet kohustavalt esitavad, nii et sagedasti, iseäranis täis- ja usaldusühisustele kuuluvate ettevõtete juures, võimata on isikuid kätte leida, kes on ärivälgade eest kohtulikult vastutavad, kuna need isikud kuski registreeritud ei ole. Arusaadav on, et sarnane

selgusetat seisukord äritegevuse peale üleüldel paraliseerivalt mõjub ja et kuritahtliste äripidajate tegevuse läbi kehtivad äritegijad kannatama peavad.

Sellega ühenduses on mõtet avaldada, et ei oleks soovitatav registriasutusele õigus anda otsustamiseks, kas ülepea teatavatele isikutele või ühisustele äritegemiseks luba anda (kontsessiooni süsteem). See mõte oleks aga vaevalt teostatav, sest esiteks rikuks sarnane loa andmise või keelamise õigus äritegevuse vabaduse põhimõtet, mis on garanteeritud teataval määral ka meie põhiseaduses, ja teiseks oleks väga raske leida neid õigla-noudeid, millede täitmiseks peaks olenema loa andmine.

Et äride registreerimisel on rahvamajanduslik tähtsus, mille tõttu tuleb teha registreerimine sunduslikuks, siis tekib küsimus, kuidas sarnast registreerimist teostada. Selleks on välismaa seadustes trahvid määratud ning eesama süsteem tuleb maksma panna ka meil. Teadete korratama andmise eest kui ka valeteadete andmise eest on teistes maades määratud õieti kõrge trahvid, kuid et meil asi alles võõras, ja et kõrgete trahvimäärade läbi ajata nurina! mitte tekitada, tuleksid meil trahvid määrata võimalikult mõõdukad, seda enam, et meie ärid keskest läbi on väiksemad, kui riikete kultuurimaades. Seepärast oleks vast küllalt, kui puuduliste teadaannete eest trahvi oleks kuni 10.000 marka, valeteadete andmise eest peaks aga see trahvi tõstatama kuni 50.000 margani, mille asemel raskematel kordadel võiks määrata kuni kahekuine arest. Neid karistusi määraksid rahukohtunikud.

Äride registreerimine tuleks meil K.-t.-koja kätte anda, nagu see juba ka K.-t.-koja seaduse (§ 2., p. 2.) on ette nähtud. Registreerimisele tuleksid kõik need äripidajad, kes praegu on koondatud K.-t.-koja juures, nimelt: kaubanduslikud ettevõtted I, II ja III järgu äritunnistustega, tööstuslikud ettevõtted 1.—8. järgu äritunnistustega ning avalikult aru andvad ettevõtted, nagu aktsiaseltsid, osühisused jne. Ainult riigi- ja omavalitsuste ettevõtted jääksid registreerimisest vabaks.

Lõpuks olgu veel tähendatud, et eelnimetatud alustel on K.-t.-koja poolt välja tõstatatud seaduse eeskava äride registreerimise kohta, kuna ka k.-t.-ministeerium oma eelkava kokku on seadnud. Need eelkavad tuleksid kokku kõlastada, sest lahkumineku nende vahel on õieti suured, ning siis tuleks ühtlane eelkava riigikogule läbivaatamiseks esitada.

Vähetulutoovuse põhjustest tööstuses.

Välismaail ja meil.

Viimase kümne aasta jooksul on põhilikult muutunud arusaamine ja vaated selle kohta, kuidas tuleb korraldada ning juhtida tööstustettevõtteid. Ameerikas on suureks kasvanud Fordi hiiglaettevõtte. Ta tööstuse printsiip põhjeneb järjest liikuvale alusel, kus tööliste käte all kasvavad üles automobiilide osad. Tema edu põhjenes masinate erajärglises odavusel.

Saksamaal hakati innukalt jutustama „fordismi“, s. t. ülemaalihendatud tööstuse printsiipi ja, tööpoolest, kõikjal, kus see aga võimalik, seadsid sakslased Fordi süsteemi järgi oma saaduste valmistuse liikuma.

Nii Põhja-Ameerika ühendatud riikides kui ka Saksamaal tuli paratamatult üle minna uute produtseerimisviiside peale, sest laia ulatusega majanduskriis oli haaranud maad, kellega nad majanduslikult seotud. Oli tarvis tahes või tahtmata õppida odavasti produtseerima, — ja sellega suudeti ka tegelikult saada hakkama.

Meie tööstuse arenemine viimase kümne aasta jooksul peale sõda, ei võinud minna samu teid. Paralleele tõmmata on raske juba sellepärast, et meil paljud väiketööstuse ettevõtted tähendatud ajajärgul alles tekkisid. Kuid üht võime siiski konstateerida ja nimelt seda, et meie ettevõtjate püüd on olnud juhitud enamalt jaolt oma produktiooni kvaliteedi tõstmise poole. Sõjaaegiste kaupade valmistuse juurest oleme läinud rahuaja kaupade valmistusele. Tööstussaaduste hinnad ei olnud kuigi kõrged ja meie juures ei ilmutanud end nähtus, mis Nõuk. Venes kord nii silmatorkavalt esile tungis, et tööstussaaduste hinna rahaline üksus oleks võrreldes põllumajanduse saaduste hindadega tõusnud liiasti kõrgele. Eostis pole nende hindade suhe kunagi „ennesõjaaegsest“ vahekorras väga kaugemale nihkunud. See saavutus nõudis aga meie tööstureilt suurt energiapingutust. On ju võimalik, et samu tagajärgi oleks kätte saadud vähema energiakulutusega, tarvitades meie tööstuse organiseerimise alal, selle korraldamises ning juhtimises enam teaduslikke meetode. Siis leiaks meie töösturite hulgas nüüd vähem ületöötanud ja väsinud initsiatiiiviga inimesi. Seepärast on meie arvates tarvilik uute meetodite populariseerimine, mis võimaldaks suurendada ettevõtete tasuvust vähemal inimliku energia kulutusega, nimelt tarvitades seda energiat õieti ja elunõuetele vastavalt.

Tulutoovuse peatingimus on õige ja eksimatu kalkulatsioon.

„Fordism“, see järjest liikuv alus tööstuses, pole meie juures kunagi tarvitusel olnud ega ole seda ka praegu. Valmistamine väiksemate seeriatega viisi sünnib aga meil sageli. Siiski pole meil ettevõtteid, välja arvatud ehk mõni üksik, mis oleksid korraldatud seeriatega viisi produtseerimiseks, järelikult meil on tegemist — ja tegelikult on see ka nii, — vananenud produtseerimisviisidega. Seal, kus võimalik oleks heade tagajärgedega tarvitusele võtta mehaanilist transporti, ja eriti teatava artikli produtseerimiseks tarvitilisse järjekorda asetatud masinaid, — seal on meie juures igalpool asjatu valmitatavate saaduste liikumine ühest kohast teise, ülelignee kandmine, asjatu tööjõu kulu, sekeldused, meistrid, ilmaaegne ajaviide masinatel jne. jne. Kuid vaatamata sellele, meie tööstussaaduste hinnad suudavad turgudel võistelda. Me teame, et seda suudetakse saada ainult suurte ohvritega, nagu seda on üldine väike teenistus ja palju, palju muret ning närvide pingutust ettevõtte omaniku või selle juhtide poolt.

Eriti viimane asjaolu tumestab kõrvalise inimese silmis, kes töösturi tegevuse kohta ka muudu huvi tunneb, ettekujutuse tööstustettevõtte kasutoovusest. Meie rahamärkide inflatsioonilise ajajärgul oli rahval ja valitsusel suur usk meie töösturite sisse, kes töid ohvreid üldise asja jaoks, nüüd aga ei taheta neid miskipärast sügugi enam usaldada. Kuid nii üks kui teine pole õige tee tööstuslike küsimuste lahendamisel. Üksnes teaduslik uurimismeetod võib anda ettevõtetest ja nende kasutoovusest õige ettekujutuse.

Ekslik on see meil väga maad võtnud arvamine, nagu võiks ettevõtte kasutoovuse üle otsustada administratsiooni kulude profisendi järgi, mis teatavasti näitab suhet administratsiooni kulude ja n. n. produktiivse tööpalka vahel. Viga seisab nimelt selles, et kõrvaltvaatajal raske on jälgida, kuivõrd õieti ja täpselt on arvatud puhtproduktiivne tööpalk produtseerivatele töölistele.

Tööstuse organiseerimise teadus, nagu teada, õpetab, et vabriku aruannetes on tarvilik äärmise täpsusega eraldada produktiivne tööpalk ebaproductiivsest. Ka ettevõtte omanikule enesele on erilisel tähtis nende kulude jaotamine ettevõtte raamatupidamises. Me teame aga hästi, et seda

kõigis meie tööstusettevõtete ei tehta. Meile on ilge teada juhtumine ühes poliidi ettevõttes, kus administratsioonikulude protsent on välja arvatud kõikide kulude ja produktiiv-tööpalga otseskohest vahekorras aastaja loeksul. See juures on produktiiv-tööpalga hulka arvatud igasugused palgad, s. t. ka ebaproduktiivsed. See eksitus kestab aastast-aastasse, ilma et aktsionäride koosolekul selle peale tähelepanu pöörataks. Administratsioon on kord eksinud ja ettevõtte loob selle tagajärjel iga aasta kahju, kalkuleerides omahinda liig madalalt, ja selle peapõhjus — kaubamüük alla omahinna — jääb ikkagi selgitamata.

Sellekohaselt erikirjandusest on teada, et Saksamaal, sellest momendist, kui seal asuti ettevõtetes üksikute operatsioonide peale tarvitaminevate ajaüksuste (Zeitakkorde) uurimisele, pea kõigis ettevõtetes määrati kindlaks võrreldes üldkuludega väga väikesed puhtproduktiivse tööpalga summad. Seetõttu kasvasid seal ka tunduvalt vahekorrad administratsioonikulude ja puhtproduktiivse tööpalga vahel. Nii siis, ettevõtte tulutoovuse tõstmise küsimuses ei pea mitte üksnes administratsiooni kulude vähendamine etendamata tähtsat osa, vaid ka täpne kulude pretsiseerimine — õige produktiivse ja ebaproduktiivse tööpalga jaotus, kuna siin peitub eksikalkulatsioonide, s. o. saaduste liig madalate hindade määramise peapõhjus.

On selge, et meie poolt tehtud järeldusele võidakse vastu väielda, nimelt, et kõrgemad müügihinnad ei võimalda turgudel teistega võistelda. Kuid asi seisab selles, et mitte saaduste hinna tõstmise teel ei tule tulutoovust tõsta organisatsiooni mõttes hoolitusse jäänud tööstusettevõtetes, vaid valmistuskulu peab vähenema. Kui õige ja mitte ekslik kalkulatsioon näitab, et saaduste hinnad tõusevad kõrgemaks kui võistlus ja turg ette dikteerib, siis tähendab see, et aeg on valmistusviisi odavamaks teha.

Kuidas vähendada valmistuskulusid?

Meil arvatakse sageli, et valmistuskulusid vähendada tähendab peaaesjalikult kokku tõmmata administratsiooni väljaminekuid. Kuna aga see ainult teatava piirini võimalik on, siis jääb ettevõtja mõte siin kui läbitungimatu müüri ees peatuma.

Kõigepealt tuleb luua ettevõtte valmistusele kindel alus — õige ajaüksuste või tüktöö süsteem produktiivse tööpalga suuruse kindlaksmääramiseks üldiste kulude hulgas ning täpne kontroll saaduste välja-töötamisel. Kui uskumatu suures ulatuses võib

meie ettevõtete juures muutuda see alus, näeme sellest, et töötasu ühe ja sama artikli valmistusel sageli kõigub 100 kuni 200% piirides. See ei ole küll mitte alati nõnda, kuid — seda tuleb ette.

Nii on siis iga tööstusettevõtte juures esimese tähtsusega õieti väljaarvatud valmistusaja üksus.

Teine oma tähtsuse poolest on — miinimumini vähendatud ebaproduktiivsed kulud, et selle läbi saavutada valmissaduste odavust.

Kuid igakord on selle juures tarvis küsimust uurida põhjalikult, et vähendades näiteks teenijate arvu, ei vähendataks ühes seega ka organisatsiooni väärtust.

Kui ettevõtja, olgu ta ettevõtte kui väike tahes, tahab õieti juhtida oma ettevõtet, siis peab ta võima igal ajal töö intensiivuse kohta saada selge pildi. See on kerge massilise valmistuse juures produktiooni arvulise üleslugemise teel. Kõigil teistel juhtumistel töötamise intensiivsus selgub valmistuse statistika-t. Tähtis on teada, kui palju produktiivset tööd on tehtud valmistusaja üksuste või tüktöö süsteemi alusel ja kuivõrra see vastab kalkulaatori või omaniku esialgsetele arvestustele.

Sarnastel korradel, näiteks ajaüksuste süsteemi tarvitamise juures, ja kui valmistuse statistika õieti korraldatud, tööpalga (mitte tööliste tunnitasu) suurenemine ei tähenda saaduste hinna kallinemist, vaid vastupidi — tööpalga suurenemine, ühenduses kiirema töötempoga, tähendab saaduste hinna odavamaks tegemist, kuna ebaproduktiivsed kulud oma kogusummas on aja funktsioon. Seepärast — mida kiirem on välja-töötamine, seda odavam on saaduste omahind.

Ilma ühegi kahtluseta võime kinnitada, et tööpalga suurendamine seadusandlikul teel või kokkuleppel vabrikantide gruppide ja tööliste vahel, tähendab igale tööstusele üksikult võttes valmistuse kallinemist. Mitte ühelgi tingimusel tööliste ja teenijate palgatarifi tõstmine ei tõsta ühes seega ka nende töö produktiivsust.

Vähetulutoovus meie tööstusettevõtetes on tingitud peaaesjalikult sellest, et saaduste omahind, põhjustel, mis alljärgnevalt punktide viisi ära toodud, järjest on kasvanud, saaduste müügi-hinnad aga viimasel ajal üldse vabalt tõusta ei saa.

Selle tagajärjel on iga tööstur osutunud pihtide vahel, mida sünnitavad ühest küljest järjest kasvav omahind ja teisest küljest liikumatu, kindlaks kujunenud müügihinnad.

Tähtsamad põhjused, mis kruvivad üles saaduste omahinna, suurendades ettevõtte kahju-loovust, on:

1. Vananenud tehnikaseadused ettevõttes ja võimaluse puudumine nende uuendamiseks ning ajanõuete kohaselt korraldamiseks. Masinate liig väike valmistusvõime. Vunade ning kulunud masinate juures langeb see järjest.

2. Aeglane, kuid järjest kestev tööliste palgade tasapinna tõus.
3. Kõrged sotsiaalkulud, maksud j. m.
4. Ebarat-ionaalne majapidamine ettevõtetes.
5. Suured ebaproduktiivsed kulud.

Ins. J. Podsolov.

Meie kalaeksport ja tolliseadustik.

Raskusi värskekala ekspordeerimisel.

Val. Teder.

Meil seisab kala- ja kalasaaduste ekspordi küsimus juba kauemat aega põlvkonnal, kuid hoolimata sellest pole kaugeltki veel jõutud vee-rettada kõiki raskusi teel, mis takistavad selle meile eluliselt tähtsa küsimuse rahuldavat lahendamist. Selle kujukaks tõenduseks on asjaolu, et meil ajal, mil kalu sadade — miljonite markade väärtuses veevoogudest välja püütakse ja neid meie saamatuse tõttu turgudele toimetamises igal aastal suured hulgad, kuni 150 milj. mrk. väärtuses, läheb rikki, sellest hoolimata kalasaaduste sissevedu meil aast-aastalt ikka suureneb ning võrreldes väljaveoga näitab järjest kasvavat ülekaalu.

Statistika keskbüroo andmetel oli kalakauba osa meie väliskaubanduses 1923., 1924. ja 1925. a. järgmine:

Sissevedu:		Väljavedu:				
	1923.	1924.	1925.	1923.	1924.	1925.
tonn.	11.200	8.100	10.557	84	376	550
milj. mrk.	210	224	328	5,0	23,0	43,0

Need andmed, näidates järjest kasvavat passiivsust meie kaubitsemises kalasaadustega (passiivsus 1923. aastal 205 milj., — 1925. aastal 285 milj. mrk.), räägivad küllalt selget keelt, ja seda nähtust ei saa põhjendada üksnes raskustega turgude leidmises, puudulikult korraldatud külmetus-asjandusega või liha ja või väljaveo mõjuga, vaid siin on veel muidki takistavaid momente, mis ei luba meie kalaeksporti areneda tarvilise edukusega. Üks sellistest momentidest on kahtlemata meie tolliseadustik, mis pole meie kalaeksportile kuigi soodus.

Üldiselt peab tolliasjandus olema korraldatud selle põhimõtte järgi, et ta kaubandusele kui sisenii väljaveoski ei teeks tarbetuid raskusi. Nii peaks see olema ka meil. Eriti tuleb seda soovida ja nõuda kergesti-rikkinevate ainete kohta, millede hulka, loomulikult, kuulub ka kala. Kahjuks jätab aga meie tolliseadustik selles suhtes palju

soovida, tekitades kergestirikkinevate ainete, eriti värske kala, väljaveole lubamata viisil asjatuid takistusi. Tolliseadustik oma paragraafidega võib tõmmata kriipsu läbi muidu kõige soodsamastki kergestirikkinevate ainete väljaveo poliitikast, kui ei kõrvaldata paragraafe, mis selliste kaupade läbilaske teevad keeruliseks ja aegaviitvaks.

Kes ei oleks suvekuudel Tallinna sadamas näinud seismas ekspordkala-koormaid, mis ootavad ärasaatmist; nii tuleb neil sageli oodata mitu ja mitu tundi kõrvetava päikese käes, mis kergestirikkineva kauba peale, nagu seda on värske kala, oma mõju ei jäta avaldamata. Kuid ei ole parata, kuna tolliseadustiku põhjal (§ 17) tuleb kõik sisse- ja väljaveetav kaup näidata ette vastavale tolliasutusele ja täita kõik selle asutuse ametnikude seaduslikud nõudmised. Sama seadustiku §§ 78 ja 179 põhjal võtab tolliasutus kauba tollirevideerimise alla kindlaksmääramiseks, kas ta ei käi tolli- või muude maksude alla ja jaataval korral missuguses suuruses. Meie tolliseadustik seab kalaeksporti teiste ekspordeeritavate kaupadega täiesti ühisele alusele ega näe ette kala kui kergestirikkineva kauba kohta mingisugust kergendavat erandit. Selle tagajärjel peab kala nagu iga teine ekspordeeritav kaup veel enne tööpäeva lõppu (harilikult kell 14) pandama ette tolliasutusele küsimata, millal seda võidakse laadida laeva.

Kui võtta arvesse meie või ja baconi väljavedu ja et meie kalakauba väljaveos figureerib peaausjalikult värske kala (1925. a. — 29 milj. mk., 1924. a. — 13 milj. ja 1923. a. — 3 milj. mrk.), kuna konserveeritud või üldse ümbertõetatud kalakaupa meil võrreldes ennesõjasegse ekspordiga õige vähe välja veetakse (1925. a. — 4,2 milj. mk.), siis on selge, kui tähtis on meile kaubanduse alal kergestirikkinevate ainete väljaveo poliitika ja tolliseadustiku vastavate paragraafide

kokkukõlastamine selle poliitika põhimõtetele.

Teatavasti tarvitatakse meie värske kalakauba alalhoidmiseks enamasti jahutust jäätükide kaladele juurelisamise teel, mille juures erilise tähtsusega on rutuline turule pääsemine. Sellele käib aga risti vastu meie tolliseadustiku põhjal väljakujunenud väljaveo kord, sest nagu juba eelpool öeldud, peab kauba ärasaatmise päeval hiljemalt kell 14 revideerimiseks esitama ja siis ärasaatmise võimalust ootama, mis saabub tihti alles 4—5 tunni pärast või veel hiljem. Sageli oleks siin kuumade ilmadega kauba rikkimineku ärahoidmiseks tarviline see kuni laadimisemomendi kätte jõudmiseni saata tagasi jahutusshoonesse, kuid see pole tolliseadustiku järgi lubatav, sest kaup on väljaveoks juba revideeritud.

Seistes aga sadamas piikese kies lööb jää kalade hulgas kiiresti sulama ja võimaldab endast mõistetavalt kauba rikkimineku. On arusaadav, et niisugune olukord meie kalaekspordi tunnult halvab.

Tolliseadustiku § 79, mis näeb ette, et kaupa võib laadida tarvituse korral ka enne tollirevideerimist ja kõikide maksude äratasumist tolliasutusele tolliülema loaga, kui saatja garanteerib kõikide tarviliste maksude tasumise, püütakse seletada kui väljapääsuteed ülal kirjeldatud rasket seisukorrast. Kuid tegelikult ei too tähendatud paragraaf oma formaliteetidega meie kalaekspordile miskit olulist kergendust, rääkimata juba selle paragraafi vastolust administratiivõigusliku kompetentsi täpse ning otstarbekohase piiritlemise põhimõttega. Seda paragraafi võib ehk tarvitada muude kaubaesemete ekspordi juures, mitte aga kergestirikkinevate ainete — nende hulgas ka kala — väljaveos, vaid siin tuleb meie tolliseadustikus viia läbi pa-

randus, mis tunnustaks meie kergestirikkinevate ainete väljaveopoliitika uuendust kui mõõdapääsmatut vajadust kaubavahetuse alal.

Head võimalust selleks pakub n. n. raamatu järele revideerimise moodus (§§ 183, 330) nagu seda tarvitatakse reisijate kraami revideerimisel, millist korda vastavalt võiks täiendada, või jälle väljaveo kontrolli (kas riikliku või muu) sisseseadmine samal alusel nagu see olemas või j. t. juures. Viimane moodus oleks soovitatav peale selle ka välisosturude usalduse võitmise mõttes, eriti praegu, kaupade standardiseerimisajajärgul. Selle juures jääks tolliasutusel täita puhasformaalne läbilaske osa ja maksude määramine. Ka kolmas viis oleks võimalik, nimelt kahe esimese mooduse liitmine, s. o. väljaveo kontrolli ja lihtsustatud raamatu järele revideerimise kord. See kolmas moodus, mis on kui tollivalitsuse (§§ 15, 44, 42 ja 78) nii väliskaubandusegi huvidega kokkukõlas, oleks üks neist tarvilistest samudest, mis me peame astuma oma kalaekspordi arendamiseks. Pealegi põhjustuvad eelöeldud moodused juba seega, et ka praegusegi korra juures tuleb mõnel juhtumisel ikkagi eeldada talitamist bona fide, näiteks kas või eluskalade eksporleerimisel basseinlaevadega.

Praegune kord on aga takistuseks meie kergestirikkinevate ainete, eriti värske kala, ekspordile ja nende väljaveopoliitikale ja nõuab kiiret uuendust, kui tahame, et meie kalaekspord areneks ja võidaks vääriilise koha meie väliskaubanduses. Tarviliste paranduste läbiviimine on seda kergem ja seda enam põhjendatud, et kergestirikkinevate ainete väljavedu meil on tollivaba.

Kaubandus-tööstuskoja teateid.

Koja II sektsiooni üldkoosolek.

Kaubandus-tööstuskoja II sektsioon (suur- ja keskkaubanduse esitus) pidas 15. sept. oma üldkoosolekut. Esitajaid oli ilmunud Tallinnast, Tartust, Viljandist, Rakverest ja Narvast.

Koja tegevusest andis ülevaate Koja president hra J. Puhk, millest selgus, et Koda oma lühikese eluea peale vaatamata energiliselt on töötanud. Ministeriumide poolt on hulk seaduseelnõusid Kojale arvamise avaldamiseks saadetud, mis Koja komisjonides läbi vaadatud ja kaupmeeskonna ning töösturite huvide kohaselt täiendatud ning parandatud. Praegu on Kojas läbivaatamisel juriidiliste isikute maksuseadus, mis uuele ja õiglasemale

alusele tahab rajada meie aktsiaseltside ning osatühisuste maksustamist. Koda on praeguse iganevud ärimaksuseaduse muutmiseks vabariigil valitsuse ees samme astunud, on omalt poolt välja töötanud õiglased keskmised kasuprotsendi normid ja need esitanud maksukomisjonidele, kuid kahjuks ei ole Otsekoheste Maksude Peakomitee nendega arvestanud. Koda on samme astunud, et väiketöösturitele odavaprotsendilist laenu antaks, on laevanduse toetamiseks laenufondi asutamist algatanud, millest laevnikud käesoleval aastal 3 miljonit marka laenu saanud. Koda on pankade laenuprotsendi alandamiseks kaasa mõjunud.

Juhatuse tegevus kiideti heaks.

Juriidiliste isikute maksuseadustereferentsi Koja juriskonsult hra M. Pung. Koosolek kiitis Koja poolt tehtud parandused ja märkused heaks ja volitas juhatusel tarvilisi samme astuma, et see seadus kiires korras ellu viidaks.

Pikemat läbirääkimist tekitas kurikuulus maisiküsimus. Kaubandus-tööstusministeeriumi poolt oli seaduseelnõu Kojale saadetud avamise avaldamiseks, mille järele kaupmehi tahetakse vastutavaks teha selle eest, kui müügilolev jahu sisaldab maisi segu. Praegu on aga analüüsi abil õige raske kindlaks teha, kas jahudes tõesti maisisegu on või mitte; ka las'akse mitmetes riikides nisujahu ainult teatava protsendi maisiseguga müügil. Sellepärast leiti kaubandus-tööstusministeeriumi eelnõu vastuvõtmatu olevat ja tehti juhatusel ülesandeks suuremate jahukauplejate koosolekut kokku kutsuda ja jahukaupmeeste arvamiste kohaselt ministeeriumi ees esineda vastavate paranduste ja täiendustega eelnõu kohta.

Puudamaksu eelnõu kohta esines pikema ettekandega K/t.-koja nõunik hra R. Berendsen. Nagu teada, kavatses Tallinna linnavalitsus raudteed mööda Tallinna saadetavate ja Tallinnast väljaveetavate kaupade pealt puudamaksu võtma hakata, milline maks kümne aasta jooksul 245.000.000 marka linnale sissetulekut peaks andma, millist summat tahetakse kasutada linna uulitsate sillutamiseks ja korrashoidmiseks. Võeti vastu järgmine resolutsioon:

1) Nõndanimetatud puudamaksu sisseeadmine paneks Tallinna kaubandus- ja tööstusliste ettevõtetele lähema kümne aasta jooksul iga aasta vähemalt 25 miljonit marka uut maksukoormat juure, mis juba praegugi liigsete maksudega koormatud ettevõtteid kokkuvarisemisele võiks viia ja neid võistlusvõimetuks teha.

2) Veneaegne 2. märtsi 1910. aasta seadus annab linnadele õiguse raudteel sisse- ja väljaveetavate kaupade pealt uulitsate korrashoidmiseks teatavat puudamaksu võtta tingimusel, kui linnavalitsusel uulitsate korrashoidmiseks muud sissetulekuallikad puuduvad. Tallinna linnavalitsuse poolt esitatud kavast ei ole näha, et Tallinna linnal muid allikaid uulitsate korrashoidmiseks ei oleks, ja see on ka vähe usutav. Ka on, seaduse täpse mõiste järele, linnad õigustatud puudamaksu võtma ainult linnades, mis raudteejaamadest eemal asuvad ja kus linnast raudteejaama viiv tee erilist korrashoidmist nõuab. Tallinna raudteejaam, kust kõige suuremad kaubasaadetised läbi käivad, asub keset linna, nii et jaama viivaid uulitsaid eriliste teede gruppide asetada ei saa.

3) Tallinna linnavalitsus on jätnud arvesse võtmata, et suurem osa kaupa Tallinna sadama kaudu läbi käib, mille pealt kaupmehed juba puuda-

maksu maksavad, mille summa 1925. a. Tallinna börsikomitee andmete järele mk. 30.000.000 — ulatas. Uulitsaid, mida mööda kaubad sadamast ja sadamasse liiguvad, ei peeta korras linna poolt, vaid mereasjanduse peavalitsuse kulul: 1) Uue-Sadama uul. terves ulatuses, 2) Uue-Hollandi uul. terves ulatuses ja 3) Vana-Sadama uul. kuni raudtee ülekäigukohani.

4) Paljudel Tallinnas suurematel äriettevõtetel on oma raudtee haruteed, mida nad ise korras hoiavad ja mida mööda nad kaubad oma ladudesse saavad ja ladust välja saadavad (näit. A/S. A. M. Luther, A/S. Põhja puupapi- ja paberivabrik j. t.). Kaubad, mis neid teesid mööda linna piiridesse liiguvad, tulevad vaadata kui transiitkaubad, mis puudamaksu alla linna heaks ei kuulu. Linnavalitsuse kavast ei ole aga näha, et need kaubad maksust vabaks oleksid jäetud.

Kõigil neil põhjendustel ei saa Kaubandus-tööstuskoda linnavalitsuse kava puudamaksu sisseadmiseks vastuvõetavaks pidada.

Äriettevõtete maksustamine omavalitsuste heaks.

Sellekohase ettekandega esines nõunik hra R. Berendsen.

Maksivate seaduste järele on linna- ja maaomavalitsustel õigus mõnesugustelt äriettevõtetelt erilist maksu omavalitsuste heaks nõuda. Need on sarnased äriettevõtted, millele avamiseks omavalitsus erilist luba peab andma. Sarnaste äriettevõtete liiki kuuluvad võõrastemajad, seltsimajad, klubid, restoraanid, tee- ja söögimajad. Seda, omavalitsuste heaks võetavat erilist maksu nimeatakse trahterimaksuks.

Trahterimaks läheb omavalitsuste üldsissetulekutesse, ilma et sellel maksul miski eritulesandeid oleks.

Omavalitsuste õigused trahterimaksu määramise suhtes ei ole piiratud. Maakonnakoogud ja linnavolikogud määravad iga aasta selle maksu üldsumma kindlaks, kui palju seda maakonna või linna pealt sisse peab tulema.

See nõndanimetatud trahterimaks, mille üldmäär täiesti omavalitsuste heaksarvamisele on, on raskesti mõnd liiki ettevõtteid. Siin ei ole kõne mitte restoraanidest, mis kui avalikud joogikohad erilist kaitset alla võtmist vaevalt õigustavad, vaid nende kõrval kannatavad ka ilma alkoholita tee- ja söögimajad ja, peaaegu, võõrastemajad. Võõrastemajad on aga ettevõtted, millele peale käega lüüa ei saa, et kui maks kallis — las' panevad siis kinni. Meil, Eestis, kurdetakse ja kaevatakse, et meil üldse korralikud võõrastemajad puuduvad, kuid kuidas saab neid asutada, kui juba praegu olemasolevaid ebaloosulikul kõrgete maksudega ruineeritakse. Piltlikuks näiteks olgu,

et 1925. a. Tallinna linna trahterimaks tegi välja kogusummas mk. 25.000.000.

Kaubandus-tööstuskoda, kui kaupmeeste ja töösturite huvide kaitsja asutus, kes praegu kõrgete ärimaksude vastu võitlust peab, ei või pealtvaatajaks jääda, kui omavalitsused ruineerivad üht osa kaubanduslisi ettevõtteid. Ilma eitamata, et omavalitsused oma kulude katteks sissetulekuid maksude näol vajavad, tuleb siiski õigeks pidada, et omavalitsuste õigusi maksude määramise suhtes piirataks.

Vastu võeti järgmine resolutsioon:

1. K/t.-koja II sektiooni leiab, et kaubanduslike ettevõtete pealt omavalitsuste heaks võetavad maksud (trahterimaks, lõbususmaks jne.), ei lohi oma üldsummas lõusta kõrgemale 150% nende ettevõtete riigimaksude kogusummast;
2. Koja juhatus paluda Koja juriskonsuldile ülesandeks teha kokku seada vastav seaduseelnõu valitsusele esitamiseks.

Suurkaubanduse esitus K.-t.-kojas ei poolda näitus-messide korraldamist iga aasta.

Kaubandus-tööstuskoda II sektiooni viimasel üldkoosolekul tuli arutusele ka küsimus, kuidas vaadata näitus-messide peale, mida iga aasta meil toime pannakse. Nagu teada, on näitus-messide korraldajaks Tallinna a.-s. „Näitus“, nii siis eriorganisatsioon, kes ise oma heaksarvamise järele talitada võib. Suur- ja keskaupmehed aga, kes K.-t.-koja liikmed, leiavad, et iga-aastased näitus-messid rahvamajanduslises vähe on õigustatud; meie kuurtööstus suudab aasta jooksul vaevalt midagi uut produtseerida, millega messil esineda, suurkaubandusele muutub aga iga-aastane esinemine koormavaks. Ja nii tuleb, et meie messid, kui neid liialt tihti korraldatakse, huvi kaotavad ja igavateks muutu-

v.d. K.-t.-koja II sektiooni arvates tuleks seepärast näitus-messe korraldada pikemate vaheajadega, näiteks iga kolme aasta järel.

Laevade tuletornimaksu küsimus lahendatud.

Kaubandus-tööstuskoda laevastõu sektiooni algatusel lahendamisele võetud laevade tuletornimaksu küsimus otsustati tariifinõukogu poolt 17. sept. s. a. Koja poolt ettepanud kujul, mida järgmine l.-m. otsus tõendab:

„Sadamamaksude tariifi („R. T.“ nr. 147 — 1924. a.) § 5 täiendada § 5-a-ga ja § 30-a-ga järgmise sisuga:

„Kui § 4. ja 5. (29 ja 30) e-õde nähtud I või 8 reisi ei kuulu kõik täislaadungiga reiside hulka, siis võetakse maksu mitte täislaadungiga laevadelt vastavalt käesoleva tariifi § 3 (§ 28) p. p. e või d ettenähtud korras, kuid sel juhtumisel võetakse maksu niivõrd rohkema arvu reiside pealt, kuni maksu summa võrdub vastavalt 4 või 8 täislaadungiga reisi eest võetava maksu summani.

Käesolev otsus hakkab maksma 25. sept. 1926. a.“

Sellega võetakse jälle tuletornimaksu ballastis laevadelt 75% ja bunkeridama, toidumooni võlma või ordei järele tulevatelt jne. (§ 3 p. c) laevadelt 20%, nagu teada maksu võeti ka enne riigikontrolli protesti kuni läinud kevadeni, kuni seal peale ka nendel juhtumistel täismaksu nõuti, põhjendades Läti-Eesti konventsiooni „§ 6 märkusega“. Maksmapandav kord on kooskõlas tuletornimaksu võtmisega Lätis ning vastab ka konventsioonile. — Jääb vaid lahtiseks küsimus, kuidas on nende ülemääraste maksudega, mis on sisse nõutud paljudelt laevadelt küsimuse selgitamise ajal.

E. M.

Läti pangad.

Ühenduses diskontoprotsendi alandamisega kerkis päevakorda ka pangaasutuste vähendamine (kokkutõmbamine). Et lugejatele selgemat pilti anda pankade liig suurest arvust Lätis, toob „Jau-nakas Sinas“ järgmise artikli: 25-est praegu tegutsevast kaubanduspangast on kõigest kuus enne sõda asutatud, nende hulgas Riia linna diskontopank, Riia börsipank, Riia kommertspank ja Põllumeeste keskpank, endine Miitavi kommertspank. Teised asutati Läti iseseisvuse ajal: 1920. a. — 2, 1921. a. — 2, 1922. a. — 6, 1923. a. — 7 ja 1924 a. — 2. Kõige rohkem panga põhikirju kinnitas R. Kalnings (11), H. Punga (8), Aboltinsh 2, A. Reekstinsh — 2, S. Meierovics — 1 ja R. Er-

hards — 1. Kalningi kinnitatud pankadest ei hakanud tegutsema — 5 ja H. Punga — 1 pank. Uutest aktsiapankadest on kuus endist krediitühisust, teised uuesti asutatud krediitasutused, kusjuures üks neist võttis üle Liibavi börsipanga.

Ennesõjaaegsetest seltskondlistest pankadest tähelepanavamad on Riia linna diskontopank ja Riia börsipank. Need on soliidsemad Latviya pangad. Ennesõjaaegsete aktsiapankade keskel püsib esimesel kohal Riia kommertspank kaheksa miljoni lati põhikapitaliga. Lataldaste operatsioonide peale vaatamata töötab pank kahjuga, mis seletatav sellega, et operatsioonid kandsid spekulatiiviseloomu. Panga väliskapitalid ulatuvad 4 mil-

joni latini. Panga eesotsas seisavad väljamaalased. Põllumeeste keskpanga aktsiakapital on väike, kõigest 600 000 latti. P. keskpank kasutas laialdaselt Läti panga krediite — umbes 1,7 miljoni lati võrra.

Pealesõjaaegsetest pankadest tuleb esimestena märkida ära Läti kaubandus- ja tööstuspanka ja Läti rahvapanka Läti kaubanduspanka asutajateks olid end. krediitdepartemendi direktor Vihtols ja Seberg. Panga kapital koosneb järgmistest summadest: hoisummad ja jooksvad arved — 2,7 miljonit latti, mitmesugused väljamaa kapitalid — 0,8 miljonit latti ja Läti panga rediskont — 1,2 miljonit latti. Panga juhatus on koondatud eriteadlase Birkhani kätte. Läti rahvapanga asutas vannutatud advokaat ja ühistegelane P. Bergis kooperatiivi- ja omavalitsuste-pangana. Aktsiakapital on kõigest 300.000 latti suur, mis paigutatud majja. Kapitali suurendatakse Aasta hiljem asutati Latvija kommertspank tolleaegse ministriabi Aboltini, Blodneekiga eesotsas. Pank tegutseb Blodneeki juhatusel. Aktsiakapital koosneb 500.000 latis, millest $\frac{1}{3}$ liikumata varandusse mahutatud. Umbes samal ajal asutati ka Läti Põllumeeste pank. Aktsiakapital — 500.000 latti. Liikumata varandust pole.

Pankade asutamise palaviku ajal hakkas esimesena tegutsema Liibavi pank (R Kalningi kinnitatud) ühemiljonilise põhikapitaliga. See pank tekkis Liibavi börsipanga likvideerimise tagajärjel. Panga juhatusel võtab aktiivselt osa endine

tööstusminister Behrsinsh, juhtiv osa on väljamaalaste ja välispankade käes. Ülalnimetatud pankadele järgnevad: Riia rahvusvaheline pank 1,2 miljonilise põhikapitaliga, Läti kaupmeeste pank 200.000 latti põhikapitaliga, nüüd bilansi järele 600.000 latti. Samal ajal muudeti aktsiapankadeks ka kaks suuremat krediitühisust — Läti vastastikune krediitühisus — Läti aktsiapangaks (Läti aktsiapanga kapital on praegusel ajal 600.000 latti suur) ja teine Riia (Saksa) vastastikune krediitühisus — Riia krediitpangaks Aktsiapangal on liikumata varandust 400.000 latti ümber. Pank töötab hästi. Riia krediitpanga aktsiakapital koosneb 800.000 latist.

Punga kinnitatud pankadest tähelepanavam on kooperatiivne transiitpank ühemiljonilise põhikapitaliga. Panga asutajad on — pahempoolsed sotsiaaldemokraadid ja Nõukogude Vene kooperatiivid. Raha saab pank SSSR asutustelt ja organisatsioonidelt. Läti erapank töötab kahemiljonilise põhikapitaliga ja Riia Union pank ühemiljonilise kapitaliga. Uutest aktsiapankadest peab märkima ära Riia väliskaubanduspanka. Peale nimetatute muudeti aktsiapankadeks ka järgmised krediitühisused: Põhja vastastikune krediitühisus — Põhja pangaks. See on soliidsem juutide pank. Edasi muudeti: Väikekaupmeeste (juutide) krediitühisus Riia kaubanduspankaks, Liibavi kaupmeeste vastastikune krediitühisus Liibavi kaupmeeste pangaks ja Riia kaupmeestekogu vastastikune krediitühisus — Riia kaupmeeste pangaks Viimastel pankadel ei ole suuremat tähtsust Läti rahaturul.

Kaubandus-tööstuskoja märgukiri kaubandus-tööstusministrile laevasõidu laenufondi asjus.

26. märtsil s. a. riigikogu poolt vastuvõetud seaduse alusel asutati riiklik laevasõidu laenufond, mille eesmärgiks oli võimaldada laevaomanikkudele pikaajalist laenu uute laevade ehitamiseks ning laevade ostmiseks välismaalt.

Riigi majandusnõukogu, kus meie laevasõidu seisukorra parandamiseks vajalikud sammud pikema kaalumise all olid, leidis, et üheks tähtsamaks sammuks, arvesse võttes laevasõidu rahvusvahelist võistlust ning meie seisukorda, peaks olema odavaprotsendilise pikaajalise laenu võimaldamine vastavast laenufondist, missugune otsus on protokoleeritud majandusnõukogu koosolekul 1. märtsil s. a. protokollis p. 4 all järgmiselt:

„Laevade ehitamiseks kodumaal, ostmiseks välismaalt või kapitali-ümberehitamiseks tuleb asutada riikline laenufond. Fondist tuleb anda laenu laevade kindlustusel kuni 50% laeva tegelikust väärtusest, kuni

12 aastani 50%-ga aastas. Vastav laenufondi seadus tuleb teostada ning fondi eelarve korras võimalikult subsideerida.“

Asutatud laenufondi on senini aga antud eelarve korras ainult 3 miljonit mk., 1925. a. lisa eelarves, kandes üle vastava ülejäägi liinilaevanduse toetusfondist. 1926./27. a. eelarves aga pole fondi täiendamiseks midagi määratud, samuti kui ka esimeses lisa-eelarves, vaatamata, et laenuandmise komisjon palus määrata vähemalt 5 milj. mk.

Tegelik elu aga nõuab, kui tahame näha edu meie kaubalaevastiku kasvatamises, et asutatud laenufondi kaudu võimaldataks laevade juuresotamiseks laenu, sest et pankadest pikaajalist laenu ei saa ja praegused pankade laenuid niivõrd kallid on, et nende peale laevastiku suurendamist rajada ei või. Ka nõuab laevasõit tihti pikaajalisi laenuid kapitaal-ümberehitusteks või remontideks, milleks jällegi pankade laenuprotsent ei võimalda

võistlust välismaade lipu all sõitvate odava protsendiliste laenuodoga töötavate laevadega.

Vaadates aga meie kaubalaevastiku osavõttu meie väliskaubandusest, näeme kahjuks iga-aastaselt protsentuaalsel vähenemist, sest Eesti lipu osatähtsus kõikide Eesti sadamate läbikäigus oli: 1923. a. — 17,70%, 1924. a. — 13,70% ja 1925. a. — 12,90%, seega järjekindel vähenemine, kuna näiteks Saksa ja Soome lipud sihikindlalt suurenevad, olles vastavalt Saksamaal: 30,80%, 35,50% ja 40,80% ja Soomal: 15,80%, 17,60% ja 18,10%. Sellega kaotame meie järkjärgult oma mõju välisühenduste pidamises, mille juures iseloomustavaks on see, et eriti järjekindel liinühendus on peaaegu täielikult välislaevade kätte minemas, kuna siin Eesti tonnaash teostab veel ainult 7,70% kogu liinilaevade prahi veost, mis oli 1925. a. 200.575 tn. (V. Riigi stat. 1. aug. s. a.)

Sarnastel asjaoludel ei pea meie üksi aastas sajad miljonid välisvaluutas välislaevadele veoraha maksma, vaid terve välisühenduste juhtimine libiseb meie kätes välismaale, mis meile rahvamajanduslikult väga halbu ja soovimata tagajärgi toob, mis ennast juba nüüd tunda annavad, kus ilmaturul valitsemas tonnaashi pakkumise ülekaal. Ootamatute kriiside või ootamatuste ajal aga võib meie seisukord tonnaashi vähenemisel koguni soovimatuks saada.

Et meie tonnaash aga tegelikult viimastel aastatel praktiliselt tagurpidi läheb, näitavad ka kahjuks statistilised andmed ja kaubalaevastiku tegelik seisukord ja arenemine. Ametliku registri andmetel oli näiteks meie kaubalaevastiku suurus 1925. a. algul 424 laeva 59.490 br. reg.-tn., aasta lõpul aga 435 laeva 58.653 br. reg.-tn., millejuures eriti silma paistab auru-laevade vähenemine 75 pealt 72 peale, ning tonnaash 31.980 reg.-tn. pealt 29.479 reg.-tn. peale. Eelmine, 1924. a. näitas absoluutset juurekasvu ainult 2029 reg.-tn., nii et kahe viimase aasta peale tuleks ümmarguselt 1200 reg.-tn.

juurekasvu, ehk aastas 600 reg. tn. Meil oleva laevastiku vananemist peab aga rehkendama vähemalt 80%, s. o. üle 4.500 tn. aastas. Seega võib kindlasti ütelda, et meie kaubalaevastiku tonnaash viimastel aastatel tegelikult väheneb, mis edasi kestab ka käesoleval, 1926. a. Ning küsimust ligemalt analüseerides võib ütelda ette, et praeguse seisukorra ning eriti krediidi tingimuste juures vaevalt on loota kaubalaevastiku suurenemist, kui selleks riik abiks ei tule, arvesse võttes kaubalaevastiku üldmajanduslist ja ka sõjalist tähendust, odavamaprotsendilise pikaajalise laenu võimaldamisega.

Edasi palutakse märgukirjas samme astuda selleks, et 1926/7. a. lisa-eelarvesse võetaks sisse laevasõidu laenufondi täiendamiseks 5 miljonit mk. ning 1927/28. a. eelarvesse suurem summa, mis võimaldaks tonnaashi uuendamist vähemalt loomuliku vananemise piirides, s. o. kuni 5.000 br. reg.-tonni aastas.

Arvesse võttes, et 8-10 aasta vanaduses laevad, mis võiksid arvesse tulla meie tonnaashi uuendamisel, maksavad keskmiselt 12 £ br. reg.-tn. ning oletades, et laenu tuleks võimaldada kuni 5000, tuleks laenufondist anda selleks £ 30.000, ehk kursi järele 55 miljonit marka.

Kui arvesse võtta ka laenusid remontideks ja kodumaal ehituste lõpetamiseks, peaks krediiti suuromandama vähemalt veel 5 miljoni marga võrra. Et aga nii suure summa määramine näitab riigile raske olevat, siis oleks tungivalt soovitatav, et 1927/28. a. eelarvesse võetaks laevasõidu laenufondi täiendamiseks vähemalt 50 miljonit marka. Selle raha väljaandmine tasub ennast rahvamajanduslikult kohe, sest sarnaste laevade brutto-teenistus, millest umbes 60% oma riiki jääb, on aastas ka keskmiselt 12 £ br. reg.-tn. pealt, nii et vähema kui kahe aasta jooksul on vastav summa valuuta väljaminekut kokku hoitud, rääkimata meie mõju tõusmisest välisühenduste alal.

Pärnu sadama süvendusmaks.

Ins. E. Masik,

Sadamate süvendusmaksu seaduse järele on valitsusele õigus antud oma äranägemise järele teatavaid sadamaid süvendusmaksu alla arvata, mille juures maksu määrad peab esitama harilikus korras tariifinõukogu.

See seadus anti välja peaaesjalikult sarnaste sadamate tarvis, kus süvendus õige kulukas ning tihti ette võetav ning kus on sellest kasu ainult teatavat liiki liikumisele, nii et liikumise korraldajad huvitatud on selleks suuremaid maksusid maksma, et laevad saaksid sada-

mas käia. Sarnaste hulka kuulus Narva-Jõesuu, kus metsaeksporditeeride huvides laadimise võimaldamiseks sadamas süvendamine, samuti kui Lohusuu ja Rannapungerja jõesuud Peipsil, kus peale puude veo muu liikumine koguni väike. Kuid ootamatult on ka Pärnu sadam valitsuse poolt võetud sarnaste sadamate liiki ning teedeministerium, isegi ära ootamata tariifinõukogu otsust, on hakanud 1. sept. Pärnus võtma kõikidelt sisse- ja väljaminevatelt laevadelt ja kaupadelt eri süvendusmaksu. Mis on selle maksu

tagajärg ja kas on tema võtmine majandusliiselt põhjendatud?

Arvesse võttes maksu määra 3 mk. br. reg.-tn. sisse- ja väljasõitvatelt laevadelt ja 2 mk. 100 kg. sissetulevatelt või väljaminevatelt kaupadelt, saame, et näituseks 1925. a. Pärnu sadama läbikäigu juures tuleks maksa lisamaksusid aastas:

Välisühendustes: sisse ja välja 206.828 n. reg. tn. = ca 170.000 n. reg. tn. 300.000 br. reg. tn. Maksa 900.000 mk. Kaupu sisse ja välja 107.010 tn. Maksa 2.142.000 mk. Kokku 3.042.000 mk. Rannasõidus: Laevade läbikäik ca 105.000 br. reg. tn. Maksa laevadel 315.000 mk. Kaupade läbikäik 23.300 tn. Maksa 466.000 mk. Kokku 781.000.—

Kokku välis- ja rannasõidus 3.823.000 mk. Läänud aastal aga on Pärnu sadama maksud kõik kokku 11.929.045 mk. Sellega teeks esitatud kõrgendus välja tervelt 32% senistest maksudest. Pärnu sadam saaks meil sellevõrra kallimaks isegi Tallinna sadamast, sest et muid sadamamaksusid Pärnus võetakse samade normide järele nagu Tallinnas. Kuid samas ulatuses saaks Pärnu sadam kallimaks ka Riia sadamast ning teistest Läti sadamatest, sest et Lätis sadamatelt sarnast süvendusmaksu ei võeta, vaatamata, et näiteks Riia sadama sissekäigu süvendamine õige laialdane ja kulukas, kuna teised sadamamaksud täpselt võrduvad meie sadamate omadele. Et aga Pärnu sadamal meie kodumaal kaunis suur tagamaa, mille kaubad Pärnu kaudu liikudes meile majanduslikult mitte väikese tähtsusega, siis on nisugune Pärnu sadama kulude tõstmine kindlasti hooberiks Pärnu sadama kaubanduslikule arenemisele ning vesi vesikile Riia mõju laiendamisel Lõuna-Eestis. Sest ei või unustada, et tehniliselt paremini varustatult, laialdaste äriühendustega, suure en-gros kaubandusega, laevadel kaupade ühtlase edasitagasi liikumisega, suurte krediitvõimalustega — on Riia sadamal ja Riia kaubandusel kaupade odavuse suhtes Pärnu oludega võrreldes nii-kui-nii suured plussid. Kuid sadamamaksude suhtes Pärnut veelgi 30% võrra Riiaast kallimaks tehes paneme meie pitsati peale Pärnule, kui kallimale sadamale Liibavist kuni Tallinnani ning on arusaadav, et see ülihalvasti mõjub Pärnu sadama nime, kaupade hinna ja Pärnu kaubanduse peale.

Arvesse võttes tegelikku seisukorda ning tahtes, et Pärnu oma viimast mõju ei kaotaks kaupade läbikäigul, tuleks, arvesse võttes võistlevate sadamate paremusi, mille kõrvaldamine meist ei ripu, sadamat maksude suhtes mitte kallimaks teha teistest, vaid vastupidi, oda-

v a m a k s. Puuduvad ju Pärnus tõesti hõlpsused nagu Riias ja Tallinnas, kuidas võib siis siin võtta 30% rohkem sadamamakse ning sellejuures veel rääkida Pärnust, kui välissadamast, mis teistega peab võistlema.

On ju teada, et Pärnu mängis tähtsat osa ennesõjaaegses kaubanduses oma sadama tegevuse tõttu. Meil on räägitud vähemalt oma kaupade juhtimisest oma sadamate kaudu ja teatud Pärnu sadama ja linna elustamiseks. Meil on selleks isegi tehtud suuri raudtee kavasad ja alandatud praeguste teede tariife. Kuid resultaadid ei taha ennast avaldada, mida näitab kolme viimase aasta statistika kaupade läbikäigus läbi Pärnu sadama (tolliameti) kaudu:

	1923. a.	1924. a.	1925. a.
Sisse veetud Pärnu	10.400 tn.	14.921 tn.	17.250 tn.
Välja veet. Pärnust	11.500 „	76.520 „	91.094 „
Sellest: metsamtrj.	70.500 „	73.146 „	89.161 „

Kokku 81.500 tn. 91.441tn. 108.344 tn.

Näeme, et sisseveo alal on Pärnu ehk küll vähe edasi liikunud kolme viimase aasta jooksul, kuid kahjuks koguni vähe, täites ainult 4,8 % kogu riigi sisseveost raskuse järele ning jäädes kaugele maha ennesõjaaegsest. Väljavedu Pärnust on aga praktiliselt piirdunud ainult metsamaterjalidega, mis kõigub vastavalt müügile ja turule. Muu kauba vedu on kõigest 1—3.000 tn., näidates 1925. a. langemist. — Pärnu sadama kallimaks muutumine üle 30% senisest ja Riiaast ning Tallinnast kahtlemata ei tõsta arenemist, vaid mõjub vastupidiselt.

Kui tegelikult vaadata Pärnu sadama sissetulekuid ja väljaminekuid sadama valitsemisel, siis selgub, et süvendusmaksu sisseadmiseks pole mingit eri-põhjust. Sest Pärnu sadamat on alati süvendatud perioodiliselt, nagu seda sarnased sadamad nõuavad, ning maksud on alati kalkuleeritud, arvesse võttes sarnaseid loomulikke süvendusi. Pärnu sadama sissetulekud maksudest ning väljaminekud valitsemiseks ja korrashoidmiseks (ka süvendus) näitavad kolme viimase aasta jooksul järgmist pilti:

	Sissetulek.	Kulud.	Ülejääk.
	mk.	mk.	mk.
1923. a.	6.822.835	1.180.040	5.642.795
1924. a. (süvendus)	9.546.255	7.408.204	2.138.051
1925. a.	11.929.045	1.960.927	9.968.118

Näeme, et isegi süvenduse aastal sadam on annud üle 2 miljoni ülejääki (mereasjand. peav. andmed); kuna aga teistel aastatel ülejääk 10 miljonini ulatab. Et aga siin süvendus nõuetav mitte sagedamini kui üle aasta, siis on aastane keskmine brutto ülejääk 6 miljoni mk. — Narva-Jõesuus näiteks, kus süvendusmaksul kindel

alus, andis sadam kolme viimase aasta jooksul vaevalt 33% sisse bruto kuludest ja kolme aasta 12 milj. tulude juures üle 37 miljoni kulusid. Pärnu aga on olnud alati perioodiliselt süvendatud sadam, mis ennat, nagu näeme, sellejuures seni on tasunud. Nii ei tohiks ka sellest seisukohast olla mingisugust põhjust Pärnu sadama süvendamiseks sisseseadmiseks.

Veel ei tohi unustada, et süvendusmaksu on hakatud võtma mitte ükski suurematelt laevadelt, kes vajavad sügavamal farwaterit, vaid ka vähemalt. Ei ole ka vahet tehtud ei välisega rannasõidu-, ei auru- ega purjelaevade, ei täies laadungis sissetulevate ega ballastis või koguni toidumoona peale võtma tulevate laevade vahel. Ja ometi maksab näiteks sillamaksu väljamaalt sissetulev aurik 11,25 mk./n. reg. tn., kuna toidumoona pealevõtmise korral ainult 20% sellest, rannasõidu aurik 5 mk. või 1 mk., purjelaev aga ainult 3 mk. 50 pn. või 0,7 mk. Süvendusmaks aga on määratud neilt kõikidelt ühevõrra — 3 mk. br. reg. tn., ehk umbes 5 mk./n. reg. tn. aurikutelt ja 3,3 mk. purjelaevadelt. Seega peaks iga Pärnu sadamasse tulev rannasõiduaurik näit. 100% rohkem maksma kui praegune sillamaks, või toidumoona jne. võtmise korral aga 500%, purjelaev samas proportsioonis.

Samuti pole vahet tehtud ei kallil ega odava kauba vahel, mis väga mõjub viimaste peale. Rannasõidus näiteks, missugused laevad üle 12 jala ei uju ja sellega mingit süvendust ei nõuaks, on kauba pealt süvendusmaks esimeses liigis tervelt 80% senisest kaalumaksust. Et see ka ranna-

sõidu kaupade liikumise peale head mõju avaldaks, on muidugi asjata oodata. — Need näitused tõendavad aga, et süvendusmaksu kalkuleerimisel on arvestamata jäetud kõik majanduslikud laeva kalkulatsioonid. Kõige selle alusel tuleb Pärnu sadamamaksude tõstmist süvendusmaksu näol lugeda täiesti ebaõnnestunuks ning lubamata sammuks, mida tuleb likvideerida — mida varem, seda parem — kui meie ei taha Pärnu kui välisühenduse ja pealegi võitlevas seisukorras asuva sadama arenemisele kriipsu peale tõmmata. Tuleb ainult kahetseda, et teedeministerium ära ootamata tariifinõukogu otsust süvendusmaksu juba 1. sept. maksma pani, kuna tariifinõukogu, kus see küsimus 17. sept. lõplikult kaalumiel, kaubanduskoja ja teiste ringkondade vastavaid põhjendatud vastuväiteid ära kuulates otsusele tuli, et Pärnu sadama viimane süvendusmaksu alla käivate sadamate liiki soovitav ei ole. Vormilistel põhjustel pidi tariifinõukogu võetavad normid küll kinnitama, kuid avaldada üksmeelselt soovi, et teedeministerium esineks väbariigi valitsuses Pärnu sadama kustutamiseks süvendusmaksu alla käivate sadamate hulgast.

Kui käesolev kirjutus juba oli laotud, saabus teade, et Pärnu sadama süvendusmaks ära muudetakse ja juba selle arvel sissevõetud summad tagasi makstakse. Loodame, et ametiasutused tulevikus sarnastes küsimustes enne otsusetegemist kaubandus-tööstuskoja ja teiste asjast huvitatud ringkondade arvamise ära kuulavad, siis jääks mõnigi asjata sekeldus tulemata.

Tähtaegadest laevade tühjendamise- ja täitmistöödel Tallinna sadamas.

Sadama-usanssidest, mis Tallinna sadama kohta Tallinna börsikomitee poolt 1926. a. 2. juunil kinnitatud, toome alamal Eesti laevamaaklerite poolt väljaantud broschüürist „Kapitel IV der Börsen- und Hafen-Usancen von Tallinn“ need usansid, mis käivad laevade tühjendamise- ja täitmistööde aja kohta.

Laevade tühjendamise või täitmispäevad algavad siis, kui laev seisab valmis oma tühjendamise või täitmiskohal ja kapten oma adressaadile või, kui laevakoorma saaja või pealelaadija keegi teine on, sellele kuni kell 3 pärast lõunat (laupäeval või pühade eelpäeval kuni kell 1 p. l.) eelmisel päeval on teatanud, et ta valmis on laeva tühjendada või täitma. Saadetakse teadaanne pärast kella 3 p. l. (pühapäeval ja pühade laupäeval pärast kella 1 p. l.), siis algab ajalugemine järgmise tööpäeva kella 12 lõunal.

Laeva peetakse siis täitmisevalmis, kui kõik ruumid on seatud valmis koorma vastuvõtmiseks. Tühjendamine toli alla kuuluvatest kaupadest võib sündida ainult tolliameti korralduse järele.

Laevad, mis sõidavad koormaga sisse ja Tallinnas pärast tühjendamist tahetakse täita, võivad teadaande täitmisevalmisoleku kohta saata ka enne tühjendamist ja uuele kohale pukseerimist, ülalpool näidatud tähtaegade piirides. Loomulikult vastutab siis laev niisugusel korral, et ta õigel ajal koorma vastu võtab. „Jooksvate päevade“ all tuleb mõista kui laevade tühjendamisel nii täitmiselgi iga täie 24 tunni katkestamata lugemist esimesest tühjendamise- või laadimispäevast peale ja see päev sekka arvatud, kusjuures ainult see aeg maha arvatakse, millel laevnik tühjendamisele või täitmisele seisaku teinud. Tükk-kaupade aurikute tühjendamisel või täitmisel maksab ületun-

dide kulu see, kes sundis tegema ületunde. Kui on lepingus nähtud ette tööpäevad, siis ei arvestata pühapäevi ja ülal poolt seatud pühasid, samuti ka aega, mille jooksul tööd vihma, lumetuisu, tormi või muu force majeure'i pärast ei saadud teha. Kõigil laupäevadel ja päevadel enne ametlikke pühi töötatakse sadamas ainult kella 7 e. l. kuni kella 1 p. l. või kella 12 l., ehk küll töölistele makstakse täis päevapalk. Neid päevi loetakse aga ainult kui pool-tööpäevi

Kui laevad kindlate tühjendamis- või täitmis-päevadeta või aga tingimis- „usansi järele“ („nach Usance“) või „viivitamata“ („Ohne Aufenthalt“) tulevad tühjendada või täita, siis on, kui teist ei ole lepitud kokku, tühjendamis- või täitmis-normid määratud kindlaks nii, nagu alamal näidatud:

1. Tükk-kaubad:

50 tonni luugi ja päeva kohta 1 apr. — 31. okt
40 " " " " " " 1. nov. — 31. märts

2. Kotis, nõuskaubad, sõed ja puistekaubad:

a) 85 tonni luugi ja päeva kohta 1 apr. — 31. okt.
75 " " " " " " 1. nov. — 31. märts.

Koks:

b) 60 tonni luugi ja päeva kohta 1 apr. — 31. okt
50 " " " " " " 1. nov. — 31. märts.

3. Saetud kaubad:

a) „Deals“ ja „battens“

25 stand. luugi ja päeva kohta 1 apr. — 31. okt.
20 " " " " " " 1. nov. — 31. märts.

„Deals“, „battens“ ja „boards“ (1/3 „boards“):

20 stand. luugi ja päeva kohta 1 apr. — 31. okt.
15 " " " " " " 1. nov. — 31. märts.

„Deals“, „battens“ ja „boards“ (üle 1/3 „boards“):

18 stand. luugi ja päeva kohta 1 apr. — 31. okt.
13 " " " " " " 1. nov. — 31. märts.

„Boards“:

15 stand. luugi ja päeva kohta 1 apr. — 31. okt.
10 " " " " " " 1. nov. — 31. märts.

b) Ümargused puud

Propsid:

30 sülda luugi ja päeva kohta 1. apr. — 31. okt.
25 " " " " " " 1. nov. — 31. märts.

Haava- ja kasepakud:

50 koormat (loads) luugi ja päeva kohta 1. apr. — 31. okt.
40 " " " " " " 1. nov. — 31. märts.

Telegraafipostid (Rickers):

15 stand luugi ja päeva kohta 1. apr. — 31. okt.
10 " " " " " " 1. nov. — 31. märts.

c) Puukaubad — vabrikusaadused

Teekastid:

75 tonni luugi ja päeva kohta 1. apr. — 31. okt
60 " " " " " " 1. nov. — 31. märts.

Vineer:

65 tonni luugi ja päeva kohta 1. apr. — 31. okt
50 " " " " " " 1. nov. — 31. märts.

4. Linad ja takud:

Linad:

75 tonni luugi ja päeva kohta 1. apr. — 31. okt.
60 " " " " " " 1. nov. — 31. märts.

Takud:

65 tonni luugi ja päeva kohta 1. apr. — 31. okt.
50 " " " " " " 1. nov. — 31. märts.

5. Tsement ja gips.

100 tonni luugi ja päeva kohta 1. apr. — 31. okt.
85 " " " " " " 1. nov. — 31. märts.

6. Paber rullides ja pallides.

65 tonni luugi ja päeva kohta 1. apr. — 31. okt.
50 " " " " " " 1. nov. — 31. märts.

Käsivintsidega laevadel vähendatakse need kaalud 50% võrra.

Pühapäevi ja seaduslikult määratud pühi ei arvestata, samuti ei arvestata ka seda aega, kus tööd vihma, lumetuisu, tormi (force majeure) tõttu ei või teha.

Teiste riikide majanduslik elu-olu.

Soome:

Soome Panga ametliku teadaande järele on Soome riigivõla suurus praegu 3654 milj. Smk. 5 viimase aasta jooksul on riik tarvitanud 2500 miljonit riigi tööstuslike ettevõtete asutamiseks ja parandamiseks. On rehkendatud, et välislaenudest on tähendatud otstarbeks paigutatud 1500 miljonit, kuna 1000 miljonit on võetud kodanikudelt maksude nimel. Riigi suuremate ettevõtetest, kuhu riigi raha investreeritud, oleks nimetada Imatra jõujaama ehitamine (200 milj.), superfosfaadi- ja teised vabrikud (165 milj.), raudteed (950

milj.), Gutzeit-firma metsade ja vabrikute ostmine (108 milj.).

Soome katsub ikka välislaenu poliitika abil oma majanduslikku seisukorda parandada. Viimasel aastal andis Eduskunta valitsusele õiguse võtta 800 miljonit Smrka välislaenu. Valitsus tarvitas seda õigust viimasel aastal ainult 200 miljoni peale. Neil päevil on valitsus jälle võtnud Ameerikast eeltähendatud volitusel 15 milj. dollarit (umbes 600 milj. Smrka) laenu. Laenu konverteerimise aeg olevat 10 aastat ja kustutamise aeg 30 aastat, laenu % 7 ümber. Olgu siin tähendatud, et selle

laenu tingimised on kasulikumad kui eelmisel aastal, mil konverteerimise ajaks 5 ja kustutamise ajaks 25 aastat ning protsendiks 8. Laenu korraldajaks on Soome Pank. Kas uus laen mõjub rahaprotsendi alandamiseks Soomes, sellest vist on veel varajane kõnelda. Oleneb see ju sellest, kuidas valitsus laenatud valuutat tarvitab.

Soome portselaanivabrik „Arabia“ on pöörnud valitsuse poole märgukirjaga, juhtides tähelepanu selle peale, et praeguses Eesti-Soome kaubalepingus ei ole Soome portselan- ja fajansskaupadele Eesti viies soodustus. Vabrik arvab, et ta võiks väga hästi tähendatud kaupu Eesti eksporteerida, kui Saksa ja Läti konkurents ei oleks takistuseks, Vabrik paneb ette, et kaubalepingu revideerimisel tuleks katsuda Soome portselanile ja fajanssile Eestis järgmised sisseveotollid läbi viia:

Portselan:	Eesti tollitariif	§76, p.1	160	Emk. puudalt
	"	"	§78, p.2	320 " "
Fajanss:	"	"	§75, p.1	8 " "
	"	"	§75, p.2	120 " "
	"	"	§75, p.3	215 " "

Läti:

Diskontoprotsendi alandamise asjus seletas Läti panga peadirektor Shvede ajalehe esitajale, et protsendinormi alandamine kahtlemata kaasa aitab Läti majanduselu paranemiseks. Panga nõukogu ei pidanud otsustabekohaseks diskontoprotsenti järsult alandada, nagu seda ühelt poolt sooviti, sest see uuendus ei oleks kooskõlastatud praeguste majandusoludega. Õige tähtsaks asjaoluks tuleb lugeda seaduseelnõu protsendi ülemmäära kindlaksmääramiseks. Ei tule kahelda, et uue seadusega liikaku võtmisele piir pannakse. Pean märkima ära, et Läti majanduselu viimasel ajal märksa paranenud on. Läti pank loodab, et tal võimalus on ka ametlikku diskontoprotsenti alandada. Senine norm, 8 ja 9 protsenti aastas, pole kohane mitmele harule. Ametliku diskontoprotsendi määra alandamine edendaks välislaenu realiseerimist.

Läbirääkimised SSSR'i tellimiste kohta Lätile ei liigu paigast. Teatavasti nõudsid venelased sisseveotolli ärakaotamist soola pealt ja panid Lätile ette nõuda selle eest mingisugust kompensatsiooni. Läti tahtis saada kergendusi oma eksportkaupadele, näiteks nahale, aga sai Venelt vastuse, et kaubandus on SSSR'i riigimonopol ja muudatusi selles ei või ette võtta. Seepärast SSSR ei saavat Lätile vastu tulla. Läti kaupmehed ja töösturid on õige tagasihoidlikud läbikäimises SSSR'iga.

Uuemate teadete järele on tänavu linasaak palju parem, kui oodata võis, eriti hea

linasaak on Gulbeni ja Letgallia rajoonides, halvem Võnnu, Limbashi ja Volmari rajoonides.

Leivavilja tuleb Lätile ka käesoleval aastal väljamaalt sisse vedada. Mitmed kohalikud firmad alustasid neil päevil läbirääkimisi väljamaa ettevõtjatega vilja sisseostmise üle. Uus viljasaak sarnaneb läinud aasta viljasaagile, seepärast tuleb sisse vedada umbes sama palju rukist kui läinud aastal.

Selgus, et Poola ei saa Lätile vilja anda, sest et ka lema tänavune saak on puudulik. Samuti Ameerikas, eriti Kanadas, on viljasaak tänavu halvem läinudaastast. Kuid nõudmine vilja järele on õige suur. Väljamaa viljakaupmehed on asunud äraootavale seisukohale, lootes, et vilja hinnad tõusevad. Esimene viljasaadetus jõuab väljamaalt Lätisse oktoobriku keskpaiku.

Läti suur tööstusesse tulevad juure 5 uut ettevõtet, mis tänavu sügisel käima pannakse. Need on järgmised: suhkruvabrik Miitavi lähedal; tahvlikivivabrik Dvinskis, superfosfaadivabrik Riia ümbruses ja Behrsini vineerivabrik Labragi-. Nendes vabrikutes leiavad tööd umbes 1500 töölit. Viimasel ajal asutatud uutest ettevõtetest tuleb nimetada veel „Provodniku“ kastivabrikut, milline on üks suurematest selles harus ja töötab peaaesjalikult ekspordijooks.

Leedu:

Väliskaubandus juulis. Leedu väljavedu tõusis juulis 21,1 milj. litini, sissevedu — 19,2 milj. litini. Võrreldes juunikuuga on väljavedu suurenenud 3,8 milj. liti võrra, kuna sissevedu jäi muutusetu. Väljavedu suurenes peaaesjalikult metsamaterjalide arvel. 1926. a. I poolaasta bilanss oli 16,2 miljonit litti aktiivne.

Statistika keskbüroo senistel teadetel on tänavune rukkisaak Leedus (välja arvatud Suvalkimaa) väga vilets ja hinnatakse mitte rohkem kui 16 tsentnerit hektari pealt, mis teeb välja umb. 400 tuhat tonni, kuna Leedu sisemiseks tarvitamiseks kulub rukkid ära umb. 550 tuhat tonni, nii siis tõuseb tänavune rukkisaagi puudujääk 150.000 tonnini. Läinud aastal oli väga hea rukkisaak Leedus, hektarilt saadi 24,6 tsentneri. Loodetakse, et tänavust puudujääki võivad osalt täita läinudaasta ülejäägid.

Daani:

Kuigi Inglise kestev söestreik Inglise ostujõudu vähendab, misasugune asjaolu Daani karjasaaduste väljaveole tunduvalt muutuma hakkab, on streigil Daani majanduselu peale ka oma hea mõju. Nimelt on kaubalaevastik, millest mai keskpaigas 116.400 brutto registertonn

seisis, nüüd just peaausjalikult kivisöe transpordiga Inglismaale teenistust leidnud, nii et praegu ainult 14.000 bruttotonni tonnaaunist seismas, mis annab tunnistust Daani laevasõidu praegusest heast olukorrast. Juulikuul välistiskaubandus, millest varemalt üksikasjalisemalt refereeritud, oli peale mitmekuulist aktiivteeti 6 miljoni krooniga passiivne, mida rõõmuga peetakse tööstuse tervenemise sümptomiks, kuna suurenev tooresainete sissevedu tööstuse tervenemist tähendab. Sellevastu on lõikuslootused muutunud halvemaks, kui nad olid juulilõpul, kus arvati, et Daani tänavune viljasaak õige hea saab. Nüüd on selgunud, et lõikus paremal juhtumisel keskmine ehk vähe alla seda on. Põhjus seisab tänavuses külmas ja vihmases kevades, mis viljatera loomulikult areneda ei lasknud. Eriliselt halb oli kartul.

11. augustil avaldati uus hinnaindeks, mida suure põnevusega oodati, kuna sellest oleneb majanduslise arenemise suun. See langes 194-st (veebruari s. a.) 184-ni, mis üldist palkade alanemist ainult 5 protsendi võrra tähendab. Tööstus ei näe nii väikeses kokkuhoidmises pea mingi-ugust kergendust ja rõhutab ühel häälele, et ka riik — nagu senini kõik ülikonna osad — peab osa võtma deflatsiooni raskustest, alandades, kas või puudujääke kandes, maksusid, tariife ja takse. Ometi tähendab uus indeks kuu kuu jooksul (1. oktoobrist alates), mil selle järele palkasid maksetakse, väljaminekute vähenemist riigile 5 milj. krooni, tööstusele üle maa 10 milj. kr. ja näit. Kopehageni linnavts. 1,3 miljoni krooni. — Nagu veebruaris, nii järgnes ka nüüd indeksile automaatne krooni tõus, mis krooni kullapariteedini viis. Seega on Daani rahanduse saneerimiskava hulga rutem läbi viidud, kui esialgu kavatseti. Kuid midugi on seesugune järsk muutus enesega kaasa toonud ka palju halba, mis eriliselt väljaveos tuntav. — Tekstiil- ja saapatööstus on eriliselt raskes seisukorras: 112 tekstiilvabrikust töötavad näit. ainult 7 vabrikut täiel määral, kuna üldine tegevuskraad ainult 46,84 % normaalsetest on.

Tööta tööliste arv kõigub juba pikemat aega 48 ja 49 tuhande vahel, missugusega võivad võistelda ainult 1921. a. arvud. Kuid üldiselt arvatakse, et uue hinnaindeksiga raskuste kulminatsioonipunktini on jõutud ja et nüüd peaks algama aeglane paranemine.

Rootsi:

Kommertskollegiumi augustis ilmunud veerandaasta ülevaade iseloomustab praegust majanduslist seisukorda Rootsis järgmiselt: „Andmete põhjal, mis I poolaasta kohta

olemas, võib konstateerida, et majandusline elu käesoleval aastal on arenenud soodsas sihis. Rahaturu seisukord on hea; raha juurevool on sündinud raskusteta ja võnkumisteta. Maksude koorem on, kuigi vähe, siiski alanenud. Üldine elukallidus on muutumata, kuid aimatav on tasane liikumine allapoole, mille põhjuseks on üheltpoolt lihatoodete hindade ning teiselt poolt kohvi ja suhkru hindade alanemine (suhkru ja kohvi sisseveotollide alandamise tõttu). Põllusaagi väljaveated on head. Heinasaak oli tänavu rikkalik ja ka kvaliteedi poolest hea. Teraviljasaaki peetakse keskmiseks, rukkisaaki siiski kehvapoolseks. Suurtööstuse seisukord on paranemisel, mida näitab tähtsamate suurtööstus-aktiivate sihikindel tõus. Tööstuse laienemisest ei või siiski kõnelda; uusi ettevõtteid asutatakse harva. On olemas konstantne tööta olek, kuid mitte suurem kui 9—10 prots. tööstusliste ametiühisuste üldliikme-arvust. Suuremaid hõõrumisi tööstuses pole tulnud ette. Suurtel eksport-tööstustel on olnud võrdlemisi palju tellimisi; veidi segavalt on mõjunud Inglise söekriisi ja frangi kõikumised, kuid mitte sel määral kui võis arvata.“

Juulikuul väliskaubanduse bilanss näib esialgsete kokkuvõtete järgi võrdlemisi mullusega olevat halvenenud. Kuna 1925. a. juulikuul oli 17,2 milj. krooni võrd aktiivne, näib läinud kuu aktiivsus olevat märksa väiksem. Halvenemine on sündinud nii sisseveo suurenemise kui ka väljaveo vähenemise arvel. Kommertskollegiumi võrdleval indeksid on järgmised: sissevedu: juuli 1925. — 124,6; juuli 1926. — 132,8; väljavedu: juuli 1925. — 104,1; juuli 1926. — 98,0. Suurenenud on teravilja, kohvi, puuvilla; manufaktuurkaupade ja kivisöe sissevedu; uue importainena figureerib kaua aja takka suhkur (selle tagajärjel, et riigipäev sisemaa suhkrupreedikasvatavate preemiad kaotas). Auto-de sissevedu on vähenenud. Väljaveost näitavad pea kõik suuremad standartartiklid vähenemist: puukaup, puumass ja paber, tsement, raudmalm, superfosfaat, tuletikud. Ainult pleegitud tselluloosi ja masinate väljavedu on võrdlemisi mullusega tõusnud.

Teatavat tähelepanu äratas ajakirjanduses Göteborgi inseneri Thimani uus auruparve projekt Rootsi-Soome vahel. Ins. Thimani kavas on ette nähtud 2.200-tonnilised auruparved, mis sõidaksid Österskäri ja Turu vahel, võtaksid peale kuni 15 vagunit ja teeksid 15 sõlme tunnis. Nende parvede kaudu võimalduks nn. „ekspressühendus“ Rootsi ja Soome vahel, millel Göteborgi-Stokholmi elektriraudtee valmisaamise tõttu, (elektriraudtee töötab juba teist kuud)

oleks teatav tähtsus eriti reisijate ja kiirkau-
pade juhtimise mõttes Soome kaudu. Rootsi
raudteevalitus olevat võtnud kaalumisele Thi-
mani projekti, kuna aga selle teostamine suure-
maid kapitale nõuab, pole esialgul arvata, et
toostamisest niipea asja saab.

Norra:

Viimati avaldatud statistilised andmed lase-
vad oletada, et Norra väliskaubanduse
bilanss, hoolimata raskest deflatsioonikrii-

sist, pikkamisi paranema on hakanud. Bilanss
on ikka veel passiivne, kuid see passiivsus on
mullusega võrreldes vähenenud. Mullusega võrrel-
des on vähenenud nii sisse- kui väljavedu, kuid
sissevedu on vähenenud suuremal määral (mullu-
sega võrreldes 25,8 prots. võrra, kuna väljavedu
vähenes 20,8 prots. võrra). Väliskaubanduse
üldsumma langemise peapõhjuseks on muidugi
Norra krooni kursi kiire tõus. Võitlus tööpäl-
kade pärast kestis edasi; paberitöölised hakka-
sid streikima.

Eesti majanduslikust elust.

Eesti marga kurss

seisis septembrikuu esimesel poolel endiselt püsiv.
Tallinna börsi kursisedel järele nõuti Ühisriikide
dollari eest 30. aug. 375 Emk. ja ostjad pakkusid
372 Emk. 13. augustini ei olnud neis pakkumistes
ja nõudmistes muudatusi. Naesterling tõusis ühe
Eesti marga võrra. 13. aug. pakuti naesterlingi
eest 1806 Emk., kuna 30. aug. 1805 Emk. pakuti.
Augustikuu esimesel poolel pakuti naesterlingi
eest 1809 ja 1808 Emk.

Liikumas olev raha.

Riigikassa ja Eesti panga tähti oli rahana lii-
kumas:

	Riigikassatähed. Emk.	Eesti pangatähed. Emk.
1.1.1922	2 757.181.270	300.016.400
1.7.1926	1.386.296.660	1.807.774.700
1.8.1926	1 440.821.208	1 841.617.400
	Kogusummas	
	Emk.	
1.1.1922	3.057.197.670	
1.7.1926	3.194.071.360	
1.8.1926	3.282.438.608	

Kui arvata riigikassatähtede ja Eesti panga
tähtede kogusumma 1.1.1922. a. 100%, siis oli lii-
kumas olevate rahamärkide kogusumma 1.8.1926. a.
107,4%

Kaubahindade liikumine.

Tallinna börsi andmete järele seisid tähtsamate
ainete suurmüügihinnad septembrikuu esimesel
poolel suuremalt osalt samas kõrguses kui nad
augusti teisel poolel olid. Kallinenud on suhkur
5 m. puudalt. Odavam oli hind kaertel ja riisil
5—10 marka pd. pealt, siis ka võil 240—280 m.
puudalt ja munadel 2880 m. kastilt.

Või ja kanamunade väljavedu augusti- kuus 1926. a.

(Põllutööstusministeeriumi andmed).

K. a. augustikuu või väljavedu tõusis 1.160,9
tonnini, 880,3 tn. vastu eelmise aasta augustis.

Võid liks Inglismaale (596,5 tn.) ja Saksamaale
(561,4 tn.). Eelmise kuu väljaveoga võrreldes, on
k. a. augusti väljavedu veidi väiksem (492,3 tonni
võrra).

Munade väljavedu augustis juulikuu väljaveo-
ga võrreldes on tunduvalt suurenenud, kuid siiski
lähinud aasta augustikuu väljaveost väiksem, nimelt
veeli:

1926. a. augustis	1.646.640 tk.
1926. a. juulis	922.320 "
1925. a. augustis	1.977.120 "

Mune saadeti:

Saksamaale	1.340.290 tk (neist II sorti — 24.120)
Inglismaale	252.000 " (ainult I sort)
Rootsi	50.400 " (— " —)
Lätimaale	3.960 " (kõik II sorti).

Eesti värnitsatööstusest.

Tööstuste hulgas, millel arenemiseks soodsaid
tingimusi, seisab Eestis värnitsatööstus. Toores-
ainet on sellel tööstusel omamaalt küllaldaselt
saada ja ta võiks oma toodangut veel palju suu-
rondada, kui aga värnitsale head turgu leiduks.
Linaseemneid saab Eesti palju rohkem, kui ta ise
külvisemneks tarvitab. 1925. a. oli linaseemne
kogusaak üle 12.000 tonni ja aasta varem 11.700
tonni. Suur osa paremaid linaseemneid, mis kül-
visemneks kõlbavad, veetakse välja. Linaseem-
nete väljavedu oli 1924. a. 2824 tonni ja 1925. a.
910 tonni.

Esimestel iseseisvuse aastatel veeti Eestisse
värnitsat suuremal hulgal sisse, värnitsa väljavedu
aga oli väike. Nii toodi 1921. a. üle 40 tonni vär-
nitsat väljast, 1925. a. aga 5 tonni. Värnitsa välja-
vedu oli 1921. a. natuke üle 1 tonni, 1925. a. aga
üle 60 tonni.

Eesti vabrikud valmistasid värnitsat 1924. a.
23.804 pd. ja 1925. a. 83 617 pd. Peale selle val-
mistasid nad veel 1924. a. 2816 pd. linaseemneõli
ja 104.474 pd. õlikooke ja 1925. a. 8779 pd. lina-
seemneõli ja 158.600 pd. õlikooke. Eesti turg ma-

hubab õlikooke palju rohkem kui õmamaa tööstus annab. Mitmesuguseid õlikooke on veetud sisse 1924. a. 3105 tonni ja 1925. a. 5686 tonni. Õlikookide väljavedu oli 1924. a. 309 tonni ja 1925. a. 1199 tonni

Väljaveotolli värnitsa ega õlikookide peal ei ole.

Seni on Eesti värnitsat suuremal jaol veetud Lätisse ja Saksamaale, vähemal hulgal teistesse maadesse. Õlikookisid on Inglismaale, Daani ja teistele maadele saadetud.

Suuremad ettevõtted, kus värnitsat valmistatakse, on:

Abja värnitsa- ja lina-
tööstuse fhisus . . . Pärnumaal, Abja v.
„Ekstraktor“ A/S. . . Tallinn, Telliskivi 9.
Schmidt, Hans Dietrich
K/m. Pärnu, S. Veski 22.

Piiritusetööstus ja piiritusetarvitamine Eestis.

(Aktsiisi peavalitsuse andmetel.)

1924./25. a. hooajal valmistati Eestis 39.544 hektoliitrit toorespiiritust (100 prots. alkoholiga). 1923./24. a. ja 1922./23. a. hooajal oli valmistamine suurem ja ulatas üle 50.000 hektoliitri. Piiritusevabrikuid oli 1924./25. a. hooajal 186 töötamas ja peale nende 1 pärmivabrik.

Piiritusepuhastamise-vabrikuid oli 5. Neis valmistati 1. sorti puhastatud piiritust 29.031 hektoliitrit ja 2. sorti 1.088 hektoliitrit. Puskariõli (amyl-alkoholi) toodang oli 113 hektoliitrit.

Puhastatud piiritust veeti välja 1925. a. 451 hektoliitrit.

Napsi- ja liköörivabrikud (8) valmistasid puhastatud viina (puhastatud piiritust ja vesi segatud) 19.973 hektoliitrit. Napse ja likööre valmistati 639 hektoliitrit.

Tööstuse otstarbeks läks piiritust;

Põletispiirituseks (kütmise ja valgustamise jaoks) denatureeriti 2.409 hektoliitrit (100 prots. alkoholi).

Lõhnaõlide ja kosmeetiliste kaupade valmistamiseks läks 149 hektoliitrit.

Arstirohtude valmistamiseks läks 381 hektoliitrit. Tehniliste, teadusliste ja arstiteaduse otstarbeks kulus 1.590 hektoliitrit.

Lakkide ja polituuride valmistamiseks läks 138 hektoliitrit.

Peale piirituse valmistati Eestis 1925. a. 2.752 hektoliitrit veine ja 125.300 hektoliitrit õlut. Õlle keskmine kangus oli 3,8 kraadi.

Jõhvikate väljaveo võimaluste kohta Inglismaale.

Jõhvikaid tuuakse Inglismaale peaaesjalikult Ameerikast. Nende sissevedu on tollivaba. Neid tarvitatakse siin sheleede ja limonadi valmistami-

seks. Suurt äri nendega teha ei olevat; üks firma arvab, et ta võiks neid siin ära mahutada umbes £ 100.— väärtuses nädalas, muidugi eeldusega, et kaup hea on. Senised kogemused on aga Soome jõhvikatega näidanud, et sealt tulnud jõhvikaid siin müüa ei saa: nad on liig õrnad, pehmed ja liialt valmis (küpised), mis transporteerimist välja ei kannata. Kui ka Eesti jõhvikad samasugused on, siis ei olevat neid võimalik siin edukalt müüa. Neid peaks ehk enne valmistaamist korjama, et nad siis saatmise ajal ei puruneks.

Jõhvikate jaoks ei olevat kindlat pakkimiseviisi. Neid saadetakse harilikult kastides 10 kuni 20 klg., vastavalt sellele, kuidas marjad transporteerimist välja kannatavad. Muidugi on soovitatav ühe standardpakkimise juure kindlaks jääda.

Kindla hinna eest importöörid ei osta, võtavad vaid komisjonile.

Mis puutub hinnasse, siis oleneb see täiesti marjade kvaliteedist ja seisukorrast kohale jõudmisel. Näit. Ameerika jõhvikate suurmüügi hind on siin 6 kuni 7 pence per 1 lb. Sealt tulevad marjad ei ole küll kvaliteedi poolest kõige paremad, kuid nad on tugevad, paksema koorega, mis neile annab hea välimuse ja selletõttu on ka nende hind parem.

Eesti jõhvikate eest ei olevat vist võimalik seda hinda saada; firma arvates peaks rehkendama umbes 4 kuni 5-pensilise suurmüügihinnaga. Eesti väljavedaja kahjuks tuleb sellest maha arvata veel veokulud jne. Londoni sadamast alates ja importööri kasu — kokku umbes 1/2 kuni 1 pence per 1 lb.

Soome põllumeeste head muljed ekskursioonist Eestis.

Kaubandus-tööstusministeeriumile teatatakse, et Soome põllumehed, kes hiljuti korraldasid ekskursiooni Eestisse, meie põllumajanduse seisukorrast väga kiitvalt olevat kõnelenud.

Vosvoriidikaevandus olevat Eesti põllumehe niisugune rikkuseallikas, mida mujal põhjamaades ei ole, Väimela kool olevat juba sarnane, et asjata on eestlasi veel Soome majapidamise-koolidesse saata. Sordiparandus, seemnevilja kasvatuse seisab juba kaugelt kõrgemal kui Soomes. Ei maksvat enam heinaseemneid Daanist ja Rootsist osta, kuna neid on võimalik Eestist saada. Ja maareform! Olevat juba imestamisväärne, et Eesti vanemates taludes (Meeksi, Rāpina) on 70 aasta jooksul suudetud nii kõrge kultuur luua, aga et 7—8 aasta jooksul on korda läinud asutada üle 30.000 uue asutalu, see olevat juba imetegu. Soomlased ei leidnud muud põhjust selleks, kui et eestlane ei häbene põllumehesuisust, ta ei karda tööd ja tal on armastust oma töö, oma maa ja rahva vastu.

Soomlased kriipsutasid alla, et Eesti on rikas maa, viljaväljad on niisama suured ja ilusad kui Daanis ja Skoones.

„The Baltic ja White Sea Conference'i“ ringkiri laevade seisurahade asjus.

Meile on avaldamiseks saadetud tähendatud konverentsi alljärgnev ringkiri nr. 122 4. sept. s. a.

„Praegune prahtide seisukord on muutnud hariliku laevade läbikäigu mitmetes sadamates, nii et suurem arv laevadest kui harilikult varem seisupäevade peale arvati. Kogemused on näidanud, et veolepingutes sellocks otstarbeks ettenähtud summad ei osutunud küllalt suurteks, et katta laeva poolt tehtud kulusid.

Seda silmas pidades on üks laevaomanikkudest koosnev komisjon küsimuse kaalumisele võtnud, kas ei oleks otstarbekohasem seisuraha suuruse kohta üldiselt maksval alusel kokku leppida. Läbirääkimiste tulemuseks seati kokku järgmine tabel:

Laevade kandejõud tonnides (ühes arvatud punktid)	£
1000—1500	22.10.0.
1501—2000	25.00.0.
2001—2500	27.10.0.
2501—3000	30.00.0.
3001—3500	32.10.0.
3501—4000	35.00.0.
4001—5000	40.00.0.
5001—6000	45.00.0.

Kokkuleppe põhjal on selle tabeli maksmapanemise kuupäevaks 9-s september 1926.

Selle tabeliga tutvustatakse nii laiu ringkondi kui see võimalik on, mitte ainult laevaomanikke, kuid ka laevaagente, prahtimise agente, kaupmehi ja teisi sellest huvitatuid. Telegraferimise juures soovitalakse tähendatud tabeli kohta tarvitada nimetust „Conference Demurrage“. Et edurikkale tariifi maksmapanemisele kaasa aidata, määrati hinnad kindlaks niisugusel alusel, mis nendega töötamist võimaldav ja mingil tingimisel ei ole need ülemäärased.

Kui seisupitevad mitte enam juhused ei ole, vaid juba kindlasti ettenähtavaks asjaoluks kujunenud on, siis on ainult loomulik, et omanikkudele nende kulud täielikult tasutakse. Sellepärast soovitalakse omanikkudele teha kõik, mis nende võimuses, et seda tariifi niihästi enda laevade kohta maksta panna, kui ka samal otstarbel avaldada mõju endi ärisõprade peale.

Tallinna sadama tegevus

10.—25. septembrini.

Sisse klaaritud üldse 45 laeva, nendest:

Eesti lipu all 11 aurikut

Saksa	„	„	14	„	ja mootorlaeva
Soome	„	„	14	„	„
Rootsi	„	„	3	„	„
Inglise	„	„	2	„	„
Daani	„	„	1	„	„

Laevad töid peajasjalikult segakaupa ja reisijaid, kuna 2 tuli kivisüttega, 1 petrooleumiga, 1 pabermassiga.

Sama aja jooksul klaariti sadamast välja 46 mitmesugust laeva, enamalt jaolt segakauba ja reisijatega, 2 laeva viisid vana rauda Viiburi, 1 loomi Stokholmi, 1 tsementi Norrköpingi, 1 õunu Hammina

Laevade liikumine Pärnu sadamas

10.—25. septembrini.

Sisse klaaritud üldse 13 laeva.

Eesti lipu all 6 aurikut				
Norra	„	„	4	„
Saksa	„	„	2	„
Daani	„	„	1	„

Laevad töid peajasjalikult segakaupa ja reisijaid, kuna 1 tuli heeringatega. Sama aja jooksul klaariti Pärnu sadamast välja 12 mitmesugust laeva, enamalt jaolt metsamaterjali, segakauba ja reisijatega. Kaks purjekat viisid õunu Soome.

Turgude ülevaade.

K i v i s ü s i. Elavus Saksa siseturul kestab, nii väljaveos kui ka siseturul, kuigi nõudmise vähenemine osutab väikest tagasimekut. Ka päeva-produktsioon septembri esimesel poolel on vähenenud 381.343 tonni pealt 360.797 tonni peale. Prantsusmaal on sõepakkumine tunduvalt vähenenud. Inglismaal on tehingud hülsemate laadimiste peale tublisti tagasi läinud, ka on import märksa vähenenud.

M e t a l l i d. Metalliturul valitseb tagasihoidlik meeleolu, kuna seal spekulatsiooniga hinnad hiljuti kõrgele aeti. Ameerika ühend. riikides püsisid tehingud metalliturul siiski endisel kõrgusel.

T e r a v i l j a t u r u l on märgata jällegi meeleolu kõvenemist ja hinnad ilmutavad tõusutendentsi. Nii on Saksamaal nisu hind kerkinud 265—269 Rmk. peale 1000 kg. eest. Ameerika nisuturul on aga nõudmised tagasihoidlikud ja Chicagos noteeritud septembri keskel 1926/4 ots.

P u u v i l l. Bremeni puuvillaturg ilmutab erakordset elavust, kuna New-Yorgis hinnad kuni 18,05 cts lb. lagasi on lüüdnud.

K o h v i. Rahulik seisukord kohviturul, mis kogu suve kestnud, püsib veelgi. Ilmastiku olud on Brasiilias soodsad ja 1927./28. aastal loodetakse väga suurt lõikust. Kuid head lõikuselootused ei tööta kaugeltki veel hindade alanemist, kuna São-Paolo valitsus samme astub hindade stabiliseerimiseks.

S u h k u r. Suhkruturul märgatav meeleolu kõvenemise tendents on saanud alguse Ameerikast, kus ühelt poolt kasvab nõudmine, teiselt poolt aga müüjad on väga tagasihoidlikud. Asjaolu, et uus Kuuta lõikus turule pääseb alles jaanuaris, kuna seni tagavarad tunduvalt kahanevad, on põhjustanud turuseisukorras olulise paranemise. Londoni turul olid läbimüügid napid, kuid siiski võis märkida hindade tõusu 3 pence'i võrra tsentnerilt.

S i i d. Tendents siiditurul on üldiselt stabiilne. Lyonis on kahanenud nõudmine ainult sise maal tarvitatavate sortide peale, mille põhjuseks ostujõu langemine inflatsiooni tagajärjel.

K a r j a s a a d u s e d. Võititurul, kus hinnad septembrikuu keskel mõne sh. võrra langesid, on turu depressioon vähe lahenenud ja kuigi nõudmises pole märgata erilist elavust, on hinnad hakanud ilmutama tõusu tendentsi. Jahutushoonetes on suured hulgad võid, mis ootab müümist. Londoni turul noteeriti Daani või 184—186 sh. per

cwt; Eesti — 152—158 sh., Läti — 148—152 sh., Siberi — 130—136 sh. ja Uus-Merimaa — 162—163 sh. per cwt. Kopenhaagenis noteeriti 309 kr. 296 sh. vastu eelmise nädalal. Hinnatõus Daanis on tingitud suurenenud nõudmisest mandril.

P e k o n i hinnad tõusid lüüdnud nädalal kõikide sortide pealt 2—4 sh. võrra. Turul valitseb tõusu tendents ja nõudmine ning pakkumine näib olevat tasakaalus. Balti riikidest tulnud pekoni järele on nõudmine elavam.

M u n a d. Paremate sortide hinnad näitavad kindlamat tendentsi. Mune, eriti keskmist ja odavamamat sorti, on turul suured hulgad. —

Hinnad: Daani 13/6 kuni 17/— per. 120 tk. Eesti 13/— kuni 13/6 ja Leedu 10/— kuni 13/— per. 120 tk.

Äriettevõtete koosolekuid

2. oktoobril:

A.-s. „Balti Film-Union“ aktsionäride erakorraline peakoosolek, kell 5 p. l., seltsi ruumes, Harju t. 43.

8. oktoobril:

Kaubandus-tööstus-aktsiaseltsi „Textil“ aktsionäride erakorraline peakoosolek, kell 4 p. l., vabriku ruumes, Kopli, Bekkeri tehas.

Toiduainete-turg.

1926. a.

London.

25. IX.

Nisu, kaal — 496 Inglise naela		
Northern Manitoba	£	55/6
Hard Winter		52/9
Rosario Santa	”	
Jahu, kaal — 280 Inglise naela.		
Manitoba	”	42/6
Austraalia	”	42/—
Kansas	”	42/—

Odrad

Kanada Nr. 3, kaal — 370 Inglise naela	”	30/—
Kalifornia, kaal — 424 Inglise naela	”	37/9

Kaerad, kaal — 320 Inglise naela

La Plata	”	20/6
Kanada Nr. 2	”	30/3

18. IX. **Linad, cif**

Riga Z. K.	”	61/—	—	—
Pärnu H. D.	”	—	—	—
Slanetz U/A Medium	”	68/—	—	—

Bacon, kaal — 112 Inglise naela			
Iiri	”	116/—	— 132/—
Daani	”	115/—	— 120/—
Kanada	”	100/—	— 112/—
Ameerika	”		—

Munad, kaal — 120 Inglise naela

Inglise	”	15/6	— 19/—
Iiri	”	14/9	— 16/6

Või, kaal — 112 Inglise naela

Hollandi	”	166/—	— 170/—
Daani	”	184/—	— 186/—
Uus-Merimaa	”	136/—	— 170/—
Austraalia	”	126/—	— 162/—
Argentiina	”	142/—	— 156/—

18. IX. Eesti või	”	150/—	— 158/—
Läti	”	148/—	— 152/—

Hamburg.

25. IX. Nisu		
Sisemaa, tonni eest . . .	Rmk.	263 -- 270
Manitoba, cif. 100 kgr. eest		
termin	Fl.	16.15
Hard Winter, cif 100 kgr.		
eest	"	15.25
Ameerika jahu, cif 100 kgr.		
eest	\$	8 - 9

Rukis		
Sisemaa, tonni eest . . .	Rmk.	210 -- 218
Western II, cif 100 kgr. eest	Fl.	—

Kaerad		
Sisemaa, tonni eest . . .	Rmk.	176 -- 184

24. IX. Odrad, talve,		
Sisemaa, tonni eest . . .	"	178 -- 188

Odrad, suve,		
Sisemaa, tonni eest . . .	"	204 -- 240

25. IX. Suhkur		
C. S. R. Feinkorn, 50 kgr.		
eest loco	£	
Saksa „Eksport“, 50 kgr.		
eest termin	"	15/4 1/2
Jaava	"	15/
American Fine Granulated,		
50 kgr. eest		

Riis		
Burmah II, 50 kgr. eest . .	£	16/3

Rasv		
Purelard American, 100 kgr.		
eest	\$	367/8
Steamlard	"	35 1/2

23. IX. Või, Berliini on gros hinnad,		
tsentneri eest sisemaa I sort	Mrk.	203 -- 208. —
" " " II " "	"	177 -- 179. —
" " " III " "	"	150 -- 160. —
Eesti või	"	176 -- 179. —

Välisbörsid.

	L O N D O N										
	14. IX	15. IX	16. IX	17. IX	18. IX	20. IX	21. IX	22. IX	23. IX	24. IX	25. IX.
Frank . . .	171.06	169.31	171.12	172.50	172.5/8	173.75	175.62	176.75	174.43	174.37	1745/8
Dollar . . .	4.8553	4.8540	4.8543	4.851/2	4.8515/32	4.8537	4.8531	4.8543	4.8543	4.8543	4.851/4
Rootsi kroon	18.151/4	18.143/4	18.143/4	18.151/4	18.15	18.15	18.143/4	18.143/4	18.15	18.151/4	18.151/2
Daani kroon	18.28	18.271/2	18.273/8	18.28	18.27	18.28	18.28	18.273/4	18.271/2	18.271/8	18.271/2
Norra kroon	22.151/2	22.15	22.14	22.15	22.15	22.15	22.15	22.141/4	22.14	22.133/4	22.131/2
Saksa mark.	20.381/2	20.381/2	20.381/2	20.381/2	20.38	20.37	20.37	20.36	20.38	20.38	20.373/4
Soome mark	192.81	192.81	192.87	192.65	19211/16	192.68	192.68	192.68	192.68	192.75	1923/4
Floriin . . .	12.11	12.11	12.1093	12.1112	12.113/8	12.1162	12.1156	12.1111/2	12.1162	12.111/2	12.111/2
Liir	135.62	132.50	133.56	133.62	1333/4	133.87	133.50	132.62	131.62	131.87	131.50
Helveetsia fr.	25.12	25.103/4	25.11	25.11	25.12	25.12	25.11	25.11	25.12	25.11	25.111/2
Tshehosl. kr.	163.87	163.87	163.87	163.87	1637/8	163.87	163.87	163.87	163.93	163.81	163.75
Belgia frank	177.50	176.50	176.87	177.62	1773/8	179.75	183.00	186.25	181.12	181.87	1813/4
Austria kr. .	34.41	34.41	34.41	34.41	34.411/2	34.41	34.41	34.41	34.42	34.42	34.411/2
Poola slot .	44.00	44.50	44.50	44.50	42.50	42.50	42.50	42.50	42.50	42.50	42.50
Pengo . . .	347.750	347.750	347.750	347.750	347.750	347.750	347.750	347.750	347.700	347.700	347.750
Latt	25.19	25.19	25.21	25.19	25.19	25.19	25.19	25.19	25.19	25.19	25.19
Litt	49.25	49.25	49.50	49.50	49.50	49.50	49.50	49.50	49.50	49.50	49.50
Tshervonets.	942.00	942.50	942.00	942.00	942.00	943.00	943.00	943.00	943.00	943.00	943.50
Kuld p/unts .	84/11	84/10 1/2	84/11 1/2	84/11 1/2	84/11 1/2	84/11 1/2	84/11 1/2	84/11 1/2	84/11 1/2	84/11 1/2	84/11 1/2
Höbe p/unts	2/45/16	2/41/8	2/41/8	2/41/8	2/313/16	2/33/16	2/313/16	2/313/16	2/311/16	2/311/16	2/31/4
Plaat. p/unts	—	—	—	—	1/420/—	—	—	—	—	—	1/420/—

	B E R L I N										
	14. IX	15. IX	16. IX	17. IX	18. IX	20. IX	21. IX	22. IX	23. IX	24. IX	25. IX
Naelsterling.	20.386	20.381	20.375	20.38	20.374	20.366	20.367	20.366	20.380	20.376	20.373
Frank . . .	11.91	12.02	11.95	11.83	11.82	11.75	11.71	11.52	11.69	11.65	11.69
Dollar . . .	4.198	4.198 1/2	4.198	4.198	4.197	4.196	4.196	4.198	4.1975	4.198	4.198
Rootsi kroon	112.29	112.30	112.28	112.28	112.26	112.22	112.18	112.18	112.22	112.24	112.24
Daani kroon	111.57	111.57	111.57	111.57	111.53	111.49	111.49	111.49	111.55	111.54	111.52
Norra kroon	92.03	92.04	92.00	92.00	91.98	91.96	91.96	91.95	92.00	92.04	92.05
Soome mark	10.573	10.573	10.573	10.577	10.574	10.57	10.567	10.568	10.567	10.569	10.569
Floriin . . .	168.36	168.31	168.28	168.26	168.15	168.13	168.15	168.15	168.22	168.24	168.22
Liir	15.041/2	—	15.37	15.21	15.27	15.23	15.82	15.85	15.48	15.41	15.48
Helveetsia fr.	81.12	81.17 1/2	81.14	81.13	81.10	81.08	81.09	81.11	81.10	81.15	81.13
Tshehosl. kr.	12.438	12.438	12.435	12.438	12.434	12.432	12.432	12.432	12.432	12.437	12.43
Belgia frank	11.37	11.56	11.53	11.47	11.43	11.37	11.31	10.94	11.20	11.22	11.23

Tallinna börsikomitee juures asuva kaupade ja prahtide komisjoni poolt koteeritavate kaupade nimekiri ja hinnad (en gros).

Jahud: nisu, pehme, kõrgem s., Ameerika ja inglise pd. 850—910	Tangud soja pd. 330
„sõre, kõrgem sort Ameerika ja inglise „ 890—910	Jahu, päevalille „ 260
„J. Puhk ja Pojad“ rukkijahu „ 310—320	Segajõutoit I s. „ 270—280
„ „ „ püül „ 420—460	„ II s. „ 230—240
„J. Puhk ja Pojad“ suurveski saadused. Hinnad arvatud 50 klg. eest ühes valge puuvil- lase kotiga: Püüljahu:	Nisukliid „ 185—195
Rukkipüül patent (à 50 kg.) puud mk. 560	Puuvillane riie, Bjas arss. 41,50—51,50
„ harilik (à 4 pd.) „ „ 465	„ Mitkal pd. 31,50—38,50
„Eesti parem“ saiajahu à 50 kg. 905	Lina, Liivi R pd. —
„Kalev“ „ „ „ „ 865	„ Petseri „ —
„Taara“ „ „ „ „ 835	„ Võru „ —
„Kungla“ „ „ „ „ 815	„ Tartu „ —
„Sampo“ „ „ „ „ 730	„ masinapuhastus T. F. „ —
Manna „ 950	Linaseemned, õli 87½/20/0 basis
Jahu: nisu, pehme — sõre 720—910	külvi 98/0 basis „ —
A/S. Rotermanni tehaste jahud:	Takud, Codilla, I „ —
Rukkijahud „ 310—340	„ „ II „ —
„ püül „ 420—440	„ „ III „ —
„ nisu, pehme — sõre „ 685—935	Kivisüsi, auru, Yorkshire, 2k.pest. „ 60—62
Nisu, Eesti „ 480—490	„ „ Newcastle „ 56—58
Rukis, Eesti „ 290—295	„ „ sepa „ —
Rukis, Poola „ 295—300	Koks, valu „ 63—65
Kaerad, toidu, Eesti „ 240—245	„ gaasi „ 70
Kaerad, toidu, välismaa „ —	Põlevkivi, I sort a „ 10
Odrad, õlle „ 280—285	„ I „ b „ 9
Odrad, toidu „ 265—270	„ II „ „ „ 7,50
Riis, Burma II „ 675—680	„ III „ „ „ 5
Kartulitärklis „ 650	„ Fenolaat „ 200
Piim, pudelites ltr. 16	„ Gudroon „ 250
„ lahtine tp. 16	„ pigi „ 190
Või, meierei, eksport, I sort pd. 4080—4200	Raud, sordi „ 235—240
Margariin, välismaa „ 1960—2240	„ vits „ 340—480
Kaseiin, Eesti „ 1250—1350	„ plekk „ 370—510
Juust „Schweitsi“, kodumaa „ 2600—2800	Raudtalad „ 250—270
Munad, eksport I s. (kast 1440 tk.) „ 12.240	„ plekk, tsingitud „ 690—740
„ II s. („ 1440 tk.) „ 10.800	Teras, vedru „ 480—510
Kakao, Hollandi „ 2000—2400	„ tööriistade „ 1200—1400
„ Inglise „ 1800	Malm „ 170—180
„ Ameerika „ 1400—1600	Inglitina „ 950—10.500
Kohv, Rio, Santos „ 5400—5600	Seatina „ 1250—1300
„ Kesk-Ameerika sordid „ 6000—7600	Vaskplekk, punane „ 3500—3600
Tee, lahtine, Orange Pekoe, Tseilon „ 9000—9800	„ valge „ 3200—3400
„ „ Orange, Pekoe, Java „ 8000—9000	Tsink-plekk „ 1800
„ „ Moning, Hiina „ 4800—5600	Masinaõli, Vene, Nobel nr. II. „ 480—530
Suhkur, peenike, valge, Saksam. „ 675—680	„ Poo a „ 480—560
„ Tshehoslovakkia „ 690—695	„ Ameerika „ 570—640
Suhkur, peenike, valge, Poola „ 675—680	„ mootor „ 700—760
Siirup, kartuli, 420/0 „ 650	„ auto „ 950
Glükoos „ 650	Linaseemneõli „ 1430—1470
Sool, lahtine, Vene „ 52—54	Värnits „ 1460—1500
„ „ Saksa „ 56	Tsilindriõli, Vene „ 625—950
Heeringad Yarmouth, Matties tünn 4000—4300	„ Poola „ 490—650
„ „ Matfulls „ 4300—4500	„ Ameerika haril. aur. 280 ^o „ 570—590
„ „ Shoti, Matties „ 4700—4800	„ ülekuum. „ 3200 „ 935—975
„ „ Matfulls „ 4900—5100	Põlevkiviõli „ 180—210
„ „ Norra Slo „ 2500	Nafta, Vene „ 265
„ „ Islandi „ 2000—2900	„ Poola „ 195—215
Liba, sea, I sort pd. 1840—1880	„ Ameerika „ 190—210
„ looma, I sort „ 720—1120	Petrooleum, Vene, sisternid ja vaadid „ —
Pekk, eksport, I. sort „ —	„ Poola, sist. ja vaadid „ 255—270
Õlikoogid, linaseemne „ 280—290	„ Am., sistern. ja vaadid „ 245—255
„ päevalille „ 250	Bensiin, Vene „ 545—550
	„ Poola „ 515—600
	„ Ameerika „ 560—600
	Pesusooda, välismaa „ 195
	„ kodumaa „ 170—175
	Seebikivi 72—74 ^o /0, „ 500—530
	Parkimisekstrakt „ —

Värvid, nigrosiin, vees sulav, välism. pd.	9200
" tsinkvalge, välism. "	1500—1650
" tinavalge, " "	1590—1620
" ooker, " "	360—470
Väetisained, salpeeter, Norra	tiinn 1980
" " Tshiili pd.	415—420
" superfosfaat 18—20%	kott 625—650
" thomasjahu 15—16%	" 600
" kaalisool 30%	" 740—765
" " 40%	" 940—965
" kaniit 12% pd.	49
Väähelhapuammoniaak	kott 2065
Lubjalämmastik	" 1850
Vosvoriit, Eesti 6%	" —
Eesti rikast. vosvoriit 28—30%	" 500
Paber, rotatsiooni	pd. 440
Tsement, Portland, Port-Kunda	tiinn 875—925
piitt 10 pd 10 nl.	875—925
Tsement, Aseri	" 875—925
Kriit, toores	pd. —
" pestud	" 118—120
Asfalt	" 120
Kivitõrv	" 300—320
Puutõrv	" 350—400
Lubi	" 48—50
Kips, tükides	" 25
" jahvatatud	" 40
" krohvimise	" 50—75
Telliskivid, I sort	luhat 6000
" A.-s. „Selikaat“	" 4000—4500
Tulitükid, orig. kast (5000 toosi)	" 4300—4900
Nahk, talla, Eesti, kodumaa tooresnahast valmist, pd. I s.	pd. 5400—5600
Nahk, talla, Ameerika tooresn. valmistatud, I sort	" 6000—6400
Nahk, talla, Ameerika tooresn. valmistatud, II sort	" 5400—5600
Tooresnahk, väikesed ja suured	" —
Silikaat D/B/B	" —
Puumaterjalid, saetud	" —
Eesti Strd I, II ja III s. frko Tall.	" —
" IV s.	" —
" propsid; 7×7	" —
" liiprid	" —
Põletispuud, seg. 20 kaski, k.-s.	" —

Prahid:

Lina	
Tallinn — Stettiin	tonn sh. 18/
" — Gent	" 21/
" — Dundee	" 35/
" — Belfast	" —
Takud +	
Puumaterjalid D/B/B	Standard
Tallinn — London	sh. 50/
" — E. C. C. P. (Inglise ida- ja läänerand)	" 48—55/
" — Antwerpen	" 42/
" — Southampton	" 55/
" — Manchester	" 65—60/
" — Amsterdam	" —
" — Dundee	" —

25 talve juuremaks.

Segakaup

Tallinn — Stettiin	tonni sh. 12—25/
" — London	" —
" — Stokholm	" Rkr. 12—25

Võl

Tallinn — Stettiin tünn —

Kartulid

Tallinn — Stokholm tonn Rkr. —

Tallinna börsi kursisedel.

		13. IX.	15. IX.	17. IX.	21. IX.	22. IX.	24. IX.	27. IX.
1 dollar	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	372	372	372	372	372	372	372
	M.	375	375	375	375	375	375	375
1 naelsterling	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	1806	1806	1806	1806	1806	1806	1805
	M.	1821	1821	1821	1821	1821	1821	1820
100 Saksa riigimark	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	8850	8850	8850	8850	8850	8850	8850
	M.	8975	8975	8975	8975	8975	8975	8975
100 Soome marka	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	937	937	937	937	937	937	937
	M.	947	947	947	947	947	947	947
100 Rootsi krooni	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	9975	9975	9975	9975	9975	9975	9975
	M.	10.075	10.075	10.075	10.075	10.075	10.075	10.075
100 Daani krooni	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	9925	9925	9925	9925	9925	9925	9925
	M.	10.025	10.025	10.025	10.025	10.025	10.025	10.025
Prantsuse franki	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	1060	1045	1025	1025	1000	1015	1015
	M.	1135	1120	1100	1100	1075	1090	1090
100 Hollandi guldenit	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	14.900	14.900	14.900	14.900	14.900	14.900	14.900
	M.	15.100	15.100	15.100	15.100	15.100	15.100	15.100
100 latti	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	7150	7150	7150	7150	7150	7150	7150
	M.	7250	7250	7250	7250	7250	7250	7250
100 Tshhehoslovakkia krooni	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	1105	1105	1105	1105	1105	1105	1105
	M.	1130	1130	1130	1130	1130	1130	1130
100 Helveetsia franki	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	7190	7190	7190	7190	7190	7190	7190
	M.	7290	7290	7290	7290	7290	7290	7290
100 Norra krooni	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	8200	8200	8200	8200	8200	8200	8200
	M.	8300	8300	8300	8300	8300	8300	8300
100 Belgia franki	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	1005	1000	995	990	950	975	975
	M.	1080	1075	1070	1065	1025	1050	1050
100 Itaalia liiri	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	1325	1325	1325	1325	1335	1350	1360
	M.	1400	1400	1400	1400	1410	1425	1435
100 Ungari krooni	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	5,15	5,15	5,15	5,15	5,15	5,15	5,15
	M.	5,40	5,40	5,40	5,40	5,40	5,40	5,40
1 Austria shilling	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	52,50	52,50	52,50	52,50	52,50	52,50	52,50
	M.	54,00	54,00	54,00	54,00	54,00	54,00	54,00
1 tsheronets (tshekk)	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	1895	1895	1895	1895	1895	1895	1895
	M.	1925	1925	1925	1925	1925	1925	1925
1 Poola slot	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	37,00	37,00	37,00	40,00	40,00	40,00	40,00
	M.	42,00	42,00	42,00	45,00	45,00	45,00	45,00
1 Eesti kroon	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	100	100	100	100	100	100	100
	M.	—	—	—	—	—	—	—